

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

עיקר החידוש של עם ישראל, של חתן וכלה שמתחתנים, הוא "ידיעת החיוב". קודם כל, פשוט להכיר את כל הנקודות הטובות שיש בזולת – לייקר את כל החיוב. החיוב גם מאיר באור אחר את מה שנדמה להיות שלילה. הוא מאפשר לשלול את כל מה שנראה לי שלילי, כדי שישאר רק טוב

[מתוך השיעור 'ידיעת השלילה והחיוב בנישואין']

בא תשפ"ב

בא ה'תשפ"ב

- 04 תורת בעלי התשובה**
התוועדות שבע ברכות (ח"א)
שלמות היראה בעבודת בעלי התשובה
- 07 ידיעת השלילה והחיוב בנישואין**
התוועדות שבע ברכות (ח"ב)
שכל ורגש בידיעת ה' והסתכלות
על החיובי והשלילי שבזולת
- 12 תיקון המלכות בעבודת הבינוני**
לקוטי לוי יצחק לתניא פרק טו
הבינוני והצדיק בזירה הפוליטית
- 18 "מימים ימימה"**
קדושת לוי לפרשת בא
התעוררות קדושת המועדים
בכל ימות השנה
- 22 חנטה**
דבר השמיטה
פירות השביעית ופרי עץ הדעת
- 25 הניגון החסידי**
ניגון מספר 505
ניגון מי"ד מנחם-אב תשפ"א
- 26 הסיפור החסידי**
הרבנית רבקה
על הרבנית רבקה,
אשת אדמו"ר המהר"ש
- 28 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
עיון בליקוטי מוהר"ן כ"ד –
על תפקידו של הכתר בישוב המוחין
- 29 פְּאָזֶנְדֵּן דֵּי לֵבְיִים**
חוש האֶכֶּלָה
רְזִי יִלְמַד אוֹתֵנוּ עַל עֲבוֹדַת חֹדֶשׁ שְׁבֻט –
אִיךְ לְאָכַל נְכוֹן

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעד

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראינו היקרים ולכל עם ישראל, שבת **פרשת בא** עומדת לפתחנו ועמה גליון **נפלאות** נוסף, מלא בכל טוב לכל המשפחה.
מה בגליון?

השבוע בגליון, "**חדשים גם ישנים**", עם שני שיעורים מתוך **התוועדות שבע ברכות בשבוע שעבר** ושיעור ב**לקוטי לוי יצחק על תניא פרק טו** [שלמדנו בתניא היומי השבוע] מיכ' מנחם אב תשע"ט, הרואה כאן אור לראשונה.

בחלקה הראשון והקצר של התוועדות השבע-ברכות [לבן הרב דאום שליט"א, רב הגרעין בתל אביב] דיבר הרב על **עבודת בעל התשובה** [השייכת לכל אחד מאתנו] - **שלימות היראה** - להיות **שמח ושלם** ביראת שמים שלי, ועל "דבר ה'" המיוחד והאישי שלהם. חלקה השני של התוועדות, מהווה המשך לשיעור השקת הספר '**החכמה מאין תמצא**' [שחלקו הראשון התפרסם כאן בשבוע שעבר וחלקו השני אי"ה יתפרסם בגליון הבא], ועוסק ב**ידיעת החיוב מול ידיעת השלילה** בהקשר **לחיי נישואין** - בראיית השלילי והחיובי שבזולת בכלל ובבן/בת הזוג בפרט, תוך הקבלת השלילה מול החיוב **כשכל מול רגש**. אלה שני שיעורים קצרים ומתוקים - שלא קשה לקרוא ופשוט חבל להחמיץ.

מכאן נעבור ל**שיעור השלישי**, מיכ' מנחם אב תשע"ט, שיעור מיוחד על **ההבדל בין עבודת הבינוני לעבודת הצדיק**, עם השלכות אקטואליות מובהקות לגבי **ההשתתפות בדירה הפוליטית**.

בע"ה השבוע יחול י' **שבט**, יום **הסתלקות הרבי הרי"צ** ותחילת **נשיאות הרבי**. אנחנו מקווים שעד הגליון הבא יהיו לנו **שיעורים חדשים על האות הנלמדת השנה** בהמשך "**באתי לגני**" ה'שי"ת - אות יב [עם **מאמרי הרבי** עליה מהשנים **תשכ"ב ותשמ"ב**]. מוזמנים להתחיל להתכונן...

שבת שלום ומבורך,
המערכת

רוצה להבין את השיעור טוב יותר?

שיעורי העמקה ב**נפלאות**

חפשו ביוטיוב - **עלון נפלאות**

או בקול הלשון 03-6171111 - להקיש *7 ואז קוד 924350

הגליון מוקדש לע"נ:

הת' **אוריאל ז"ל** בן יבלחטי"א יוסף הערש **סירוצקי** - נלב"ע ג' **שבט** תשע"ז

תורת בעלי התשובה

קיצור מהלך השיעור

בשיעור קצר לגרעין הפועל בתל־אביב, לרגל שמחת שבע־ברכות לבנו של רב הגרעין, דובר על **עבודתם של בעלי תשובה** (ובכל אחד מאתנו צריך להיות גם **צדיק** וגם **בעל תשובה**). בעל תשובה צריך להגיע ל**שלמות היראה** – להיות ירא־שמים וגם **שלם ושמח** עם היראה שלו. בעל תשובה מקדים את "דבר הוי", **החוויה האישית** שמחברת אותו לה' **בקשר ישיר ואינטימי**, ומתוך כך להגיע לקיום ה"תורה" **המסורה לנו** מדור לדור.

המלה שמחה במילוי אותיות (שמחה מלאה) – **שין מס חית הא** – שוה בדיוק אותו מספר! זה ממש פלא, מבחינת ההסתברות אין הרבה סיכוי שיכול להיות כזה דבר, **ששמחה** מלאה שוה **"עבדו את הוי' בשמחה"**.

עוד יותר יפה: יש שני פסוקים "עבדו את הוי'" בתהלים – "עבדו את הוי' ביראה וגילו ברעדה"³ והפסוק שלנו, "עבדו את הוי' בשמחה באו לפניו ברננה". והנה, אם נחלק ב־4 את ארבע המילים **"עבדו את הוי' בשמחה"** נקבל את הממוצע – **יראה** (וממילא, הוא גם ממוצע כל אות של שמחה במילוי)! יש פה קשר הדוק ופלאי בין השמחה והיראה. לכאורה, אלו מדות

שמחה ויראה

מזל טוב לחתן ולכלה! אנחנו נוהגים להתבונן ברמזי שמות החתן והכלה ולראות מה הם מלמדים אותם, וגם אותנו, שמשתתפים עם הזוג, שמחים אתו, וכך מקבלים את האור שלו. החיבור של שמות החתן והכלה, שאומר על החיבור שלהם בעצמם, עולה 864 – מספר שבהשגחה פרטית אנחנו מדברים עליו מאז י"ט כסלו השנה, כי הוא עולה **"עבדו את הוי' בשמחה"**^א. יש עוד רמז פלאי שמחזק זאת: רק

מוציא כ"ה טבת תשפ"ב. לא מוגה. שבע ברכות שלום־הלל וברוריה ש' דאום (ח"א) – אור הצפון, תל אביב.
א תהלים ק, ב. "שמחה פורצת גדר" ואותו מספר עולה גם פעמיים **"בן פרצי"** (ראה באורך שיעור כ"ח חשון השתא, נדפס בגליון וישב) – פריצת החתן ופריצת הכלה.

שלמות היראה

”דבר הוי' מירושלם?” עוד בחינה, שמתייחסת לבעלי תשובה.

”כי מציון תצא תורה” היינו תורה של צדיקים. מצד אחד, ”ועמך כלם צדיקים”^ג, אבל לא כל אחד נולד וגדל צדיק. אם כן, צריך עוד סוג של תורה, שנקרא ”דבר הוי'”. בפשט ”תורה” ו”דבר הוי'” הם אותו דבר, אבל מוזכרים כאן שני ביטויים – אלה שני דברים, או שני ממדים של אותו

דבר. הממד שנקרא ”דבר הוי'” שייך במיוחד לבעלי תשובה. כמו שיש נקודת ציון בכל אחד, כך יש את הירושלים של כל אחד. גם ליהודים שגרים כאן בתל אביב, יש את הירושלים שלהם. מהי ירושלים כאן? לדוגמה, המקום שאנחנו יושבים בו כעת – בית הכנסת הוא ירושלים, הירושלים של צפון תל אביב.

שלמות היראה

מהי ירושלים? שלמות היראה^ג. בדיוק הנושא שפתחנו בו. בכלל, למה קוראים למקום הזה ירושלים^ד? אברהם אבינו, שמדתו מדת האהבה, קרא להר הבית ?ןֶאָה – ”ויקרא אברהם שם המקום ההוא הוי' ?ןֶאָה אשר יאמר היום בהר הוי' ?ןֶאָה”^ה – גם מלשון רֶאָה אך גם עם רמז ליראה^ו (שהרי שם אמר לו ה' ”עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה”^ז). מלכיצדק, שהוא שם בן נח, תשעה דורות לפני אברהם אבינו, נקרא ”מלך שלם”^ח. כלומר, המקום במקורו נקרא רק ”שלם”, לא ”ירושלם”, ואברהם הוסיף את

משמעה גם שאני ירא ושלם עם כך שאני ירא. יש אחד שלא שלם עם מי שהוא. להיות שלם היינו להיות שמח עם מה שאני, מה שזיכו לי

שוונות ואפילו הפוכות, אבל רואים שיש ביניהן קשר אמתי ועצמי. לכן שני פסוקי ”עבדו את הוי'” זקוקים לזה לזה ומשלימים זה את זה – ממש ”הא בהא תליא”. מה המסר הפשוט? בשביל להגיע לשמחה אמיתית בבית, בחיים, צריך ”יראת הוי' טהורה”^ט – הכח של ”אשה יראת הוי' היא תהלה”^י.

ציון וירושלים –

צדיקים ובעלי תשובה

יש עוד ביטוי חשוב ומוכר בתנ”ך ששונה אותו מספר (864), וממילא גם הוא קשור – ”ודבר הוי' מירושלם”. הפסוק ”כי מציון תצא תורה ודבר הוי' מירושלם” חוזר (באופן זהה) פעמיים בתנ”ך, בנביא ישעיהו^{יא} ובנביא מיכה^{יב}. מה ההבדל בין ”כי מציון תצא תורה” ל”ודבר הוי' מירושלם”?

אחד הפירושים בחסידות^{יג} הוא ש”ציון” הולך על תלמידי חכמים ”המצויינים בהלכה”^{יד}, כולל יהודים שמצטיינים בשמירת ההלכה. כלומר, ”ציון” היינו יהודים יראי שמים, שלמים, צדיקים. יש ביטוי ”נקודת ציון”^{טו}, כינוי לנקודת הצדיק שיש בפנימיות הלב של כל יהודי. כמו שאומרים, דער פינטלע איד, הנקודה היהודית – זו ”נקודת ציון”. על אנשים שזכו לגלות את הנקודה הזו כתוב ”כי מציון תצא תורה”, מהם יוצאת תורה לכל עם ישראל – תורה לשון הוראה^{טז}. ומהו

(מובא פעמים רבות בשיחות הרבי מליובאוויטש).

יב ישעיה ס, כא.

יג ראה מאמרי אדה”ז עה”ח ח”א עמ' רצה; לקומ”ת א, ד ועוד.

יד בכל הבא לקמן ראה בראשית רבה נו, י.

טו בראשית כב, יד.

טז ראה גם רבינו בחיי עה”פ.

יז שם פסוק יב.

יח בראשית יד, יח.

ג שם יט, י.

ד משלי לא, ל.

ה ישעיה ב, ג.

ו מיכה ד, ב.

ז ראה גם מנחה שיעורי התבוננות ח”ה בשיעור ”ציון וירושלים” (עמ' 175-179).

ח ברכות ח, א.

ט ע”ח של”ה (הירח) פ”ג. ובכ”מ.

י ראה הקדמת שער האמונה לאדמו”ר האמצעי; נתיב מצותיך (קאמארנא) נתיב היחוד שביל ד. ובכ”מ.

יא זהר ח”ג נג, ב; ספר השרשים לרד”ק שרש ירה’

אבל המושג "תורה" הוא כמו שאומרים היום 'מסורת'. אני יהודי, רוצה לשמור על המסורת שלי, שהיא הזהות שלי, ולמסורת שלי קוראים "תורה", התורה שקבלתי מאבותי. הפסוק אומר "זה אלי ואנוהו אלהי אבי ואדממנהו"^כ – "תורה" היא מה שקבלתי מאבותי, "אלהי אבי", לא החוויה הישירה שלי של האלקות, אבל "דבר הוי'" היינו מה שה' מדבר אלי באופן אישי, באופן פרטי, באופן אינטימי, "זה אלי". הקשר האינטימי שלי עם ה', שבא לידי ביטוי בתפלה דווקא, הוא ה"דבר הוי'" של בעל תשובה. בפסוק כתוב קודם "זה אלי" ואחר כך "אלהי אבי"^{כא}. כך גם אומרים כל יום בתפלה "אלהינו ואלהי אבותינו" – קודם "אלהינו" ואחר כך "ואלהי אבותינו"^{כב}. כלומר, קודם צריך לעודר את נקודת התשובה. בפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר הוי' מירושלים" הצדיקים קודמים לבעלי תשובה. זהו פסוק של תורה, אבל בתפלות^{כג}, וגם בשירת הים, מקדימים את החוויה האישית – חווית התשובה האישית שלי, הקשר האינטימי שלי עם הקב"ה – עוד לפני התורה. אני מאמין בתורה, קבלתי תורה, אני רוצה לשמור על התורה – אבל צריך את ה"דבר הוי' מירושלים", הוא מה שמחבר אותי. על פניו, בגלוי רואים "עבדו את הוי' בשמחה" – שמחה מלאה – אבל כשמתבוננים רואים שיש פה ירושלים, שיש יראה בתוך השמחה ושמחה בתוך היראה, חיבור מלא בשני הכיוונים.

כ שמות טו, ב.

כא אמת ואמונה (קאצק) אות תרצ (הוצאת אמשינוב ע"פ מהדורת תש"ח). ראה **שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' מא;** **מעין גנים** ח"א מאמר "צום העשירי" עמ' רו.

כב כש"ט (קה"ת) אות רז.

כג היחס בין תורה לתפלה הוא גופא היחס בין צדיק (משה רבינו, נתן התורה) לבעלי תשובה (דוד המלך, שאמר "ואני תפלה" וחבר את ספר תהלים).

השם "יראה". לכבוד אברהם, היהודי הראשון – מלכי צדק אינו יהודי – מקדימים את ה"יראה" של אברהם ל"שלם" של מלכי צדק וביחד השם הוא **יראה-שלם, ירושלם**, יראה-שלמה. צריך יראה שלמה.

לפי ההסבר שהבאנו, יראה שלמה שייכת דווקא לבעלי תשובה. זהו חידוש בפני עצמו. מהי שלמות היראה? מתי היראה שלמה? לפי מה שדברנו קודם, יראה שלמה היא יראה שיש בה שמחה (הסבר המבוסס גם על הגימטריא ש"דבר הוי' מירושלם" שוה "עבדו את הוי' בשמחה". השלמות של היראה היא השמחה מהיראה. כדאי רק לחשוב על הענין, לנסות לחוות את החוויה הזו, שאני ירא ואני שמח מכך. כתוב בחסידות שירא הוא גם רגיש^ט –

אני רגיש למישהו אז אני ירא. שלמות היראה משמעה גם שאני ירא ושלם עם כך שאני ירא. יש אחד שלא שלם עם מי שהוא. להיות שלם היינו להיות שמח עם מה שאני, מה שזיכו לי. הצדיק מגלה בתוכו את ציון, אבל דווקא מי שחוזר בתשובה צריך לגלות בתוכו את ירושלים, היראה השלמה. צריך את שניהם, אנחנו גם צדיקים וגם בעלי תשובה. בעל תשובה צריך להיות קודם בבחינת "ירושלם" ואז הוא זוכה ל"דבר הוי'".

הקשר האינטימי שלי עם ה', שבא לידי ביטוי בתפלה דווקא, הוא ה"דבר הוי'" של בעל תשובה

"דבר הוי'" – תורה של בעלי תשובה

מהו "דבר הוי'" ביחס ל"תורה"? ב"דבר הוי'", קודם כל, מורגש שה' מדבר. כמובן, אני מאמין שהתורה מהשמים, התורה מה',

ט ראה חוברת **עדן המדות עמ' 1**.

שיעור

התוועדות שבע ברכות (ח"ב)

ידיעת השלילה והחיוב בנישואין

קיצור מהלך השיעור

בשבע ברכות בבית הכנסת אור הצפון (מרכז הפעילות של הרב בצפון תל-אביב) נתבאר הנושא של **ידיעת השלילה** (של הרמב"ם) ו**ידיעת החיוב** (של רבי חסדאי קרשקש) בהקשר של **חיי הנישואין** – מימוש כח הדעת הידיעה היהודי. הנושא, המורכב ייחוסית, מוצג כאן בצורה פשוטה. ידיעת השלילה וידיעת החיוב מוסברות כ**ידיעת שכל וידיעת רגש**, שביחד מרכיבות את **ידיעת ה'** הראויה. שתי הידיעות גם מוסברות בהתאמה ללשון זמננו, הידיעה על השלילי ועל החיובי שבזולת, כשתיווך הדברים נותן מבט חדש על ידיעת השלילי והחיובי שבבן הזוג.

קודם כל, למה אנחנו מקשרים את הנושא לחתן וכלה? כי הקשר הכי פנימי ועצמי בין החתן והכלה נקרא בתורה דעת – "והאדם ידע את חוה אשתו"². דעת היא התקשרות והתחברות לגמרי, כדי להוליד. הדעת היא כח עצמי, עד שכתוב³ שהדעת האמתית – לא רק הדעת את ה', אלא היכולת לדעת בכלל משהו, ועוד יותר לדעת משהו ממש – היא סגולה יהודית. אחת ההגדרות של יהודי היא שיש לו דעת – סוג של דעת שלא קיים אצל אינו-יהודי.

כח הדעת – סגולת הנישואין

לחיים לחיים, מזל טוב לחתן ולכלה, שיקימו בית של שליחות לעם ישראל, בית נאמן בישראל. לפני כמה ימים, ב־כ' טבת, היתה הילולת הרמב"ם, ודברנו⁴ על השיטה הפילוסופית של הרמב"ם לגבי ידיעת ה'. נוסף כעת עוד התבוננות בעניין.

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. שבע ברכות שלום הלל וברוריה ש"י דאום. מוצאי כ"ה טבת תשפ"ב – אור הצפון, תל אביב.

א התוועדות אור ליכ' טבת – השקת הספר החכמה מאין תמצא. ח"א פורסם בגליון וארא (ח"ב יפורסם אי"ה בהמשך).

ב בראשית ד, א. ג ראה זהר ח"ב קג, א; ע"ח שמ"ב פ"ב; תו"א קיח, סע"ג ואילך; לקו"ת חקת ס, ג.

בביטוי הזה, שהוא יותר מהקבלה, כתיאור לה' – אבל הוא אין-סוף. סוף הוא גבול. אם אני מתאר את ה', באיזה תיאור שלא יהיה – שהוא חכם, שהוא חסיד, שהוא הכי גדול – התיאור מגביל אותו, זה לא זה. ה' הוא "נורא תהלת" ("יראוי מלהגיד תהלותיך פן ימעטו, כמו שכתוב 'לך דמיה תהלה'¹). כל מה שאני אהלל אותו – ה' נורא ממנו, נבדל ממנו, קדוש ממנו. ה' הוא אחרת מכל תהלה שאני יכול להגיד, ואסור לי להגביל אותו. גם הדבר הכי טוב שאני יכול לומר על ה' מגביל אותו, אבל הוא אין סוף – אסור להגביל אותו. לכן, אומר הרמב"ם, 'לא אכפת לי שה' לא יהיה חכם ולא יהיה חסיד ולא יהיה רחמן ולא יהיה שום דבר – העיקר לא להגביל אותו, לא לכבול אותו, הוא אין סוף, צריך להשאיר אין סוף'.

ידיעת החיוב – השלמת האין-סופיות

שוב, לשיטה הזו של חקירה פילוסופית קוראים ידיעת השלילה. נשמע מעניין... האם יש משהו אחר? האם יש עוד שיטה בנוגע לידיעת ה', חוץ מהשיטה של ידיעת השלילה? כן, יש שיטה אחרת. כעבור כמה דורות קם יהודי גדול מאד, שלא כולם מכירים אותו – אפשר לומר שרוב בחורי הישיבה בעולם לא שמעו עליו – רבי חסדאי קרְשָׁקֶשׁ.

הוא כתב ספר שנקרא "אור השם", שכולו בא לסתור את שטת הרמב"ם מכל וכל. למה? כי שיטת הרמב"ם בנויה על החכמה היוגית, חכמת יון, יסודות של אריסטו. הוא מאד לא אהב את ההתבססות על חכמת יון – זה לא יהדות! לא מה שחונכתי עליו, לא התורה שלי! היו רבים שהתנגדו לחקירה של הרמב"ם קודם, אבל הוא פשוט 'עבד' על הנושא – לקח כמה עשרות יסודות, שכולם לקוחים מאריסטו, ופשוט סתר אותם אחד לאחד מכל וכל. בהיסטוריה מייחסים

הדעת של היהודי היא הכח שמוליד אצלו, ובאמצעותו הוא מתחבר עם האשה. אם היהודי עוד לא נשוי, עדיין רווק – הוא עדיין בלי דעת, בלי התקשרות אמתית. אי אפשר לדעת בכלל בלי להיות נשוי. לכן כל הנושא הזה, האם אני יכול לדעת את ה' או לא, קשור בעצם לנישואין.

כל התורה כולה מלאה פסוקים של ידיעה – "יודעת היום והשבת אל לבבך"², "אתה הרואת לדעת"³, "דע את אלהי אביך"⁴. הכל מתחיל מלדעת – אם אתה לא יודע אתה לא אדם. אדם הוא מי שיודע. עם ישראל קרוי "אדם", "אתם

קרויים 'אדם'⁵. חתן וכלה ביחד נקראים "אדם" – "זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמם אדם"⁶. לכן אנחנו מדברים על הנושא של ידיעה.

ידיעת השלילה – לא להגביל את ה'

כפי שהארכנו בהילולת הרמב"ם, השיטה שלו נקראת ידיעת השלילה. כלומר, אי אפשר לדעת את ה' ישירות, "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"⁷, אבל אפשר להתקרב, להרגיש, לחוש משהו במציאות הקב"ה – דרך השלילה, שלילת כל התארים הידועים והמוכרים לי. כשאני שולל ממנו את הכל – אני טפה חש אותו. לשלול פירושו להפשיט. בשביל לחוש את ה' צריך להפשיט לשלול ממנו את הכל – את כל המדות, את כל התכונות, את כל התארים. למה? כי הוא אין-סוף. הרמב"ם לא משתמש

ד דברים ד, לט.

ה שם פסוק לה.

ו דברי הימים א כח, ט.

ז יבמות סא, א; זהר ח"ב פו, א.

ח בראשית ה, ב. וראה יבמות סג, א.

ט הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

י שמות טו, יא.

יא תהלים סה, ב.

יב רש"י לשמות טו, יא.

להתפלל לה', לדבר עם הקב"ה בגובה העינים'.

ידיעת השלילי והחיובי

עכשיו אזמין מישהו מהרחוב כאן ואשאל אותו 'מה פירוש הביטוי ידיעת השלילה לעומת ידיעת החיוב?' או סתם 'מה זה ידיעת השלילה?'. הוא כנראה יאמר לי שידיעת השלילה פירושה לדעת דברים שליליים... אנחנו בשבע ברכות. לפני

שמתחננים קודם כל נפגשים. בשביל מה חתן וכלה נפגשים? קצת להכיר אחד את השני. צריך בפגישות גם ידיעת השלילה – אין מישהו מושלם, לכולם יש חסרונות, וצריך גם לדעת מה לא טוב בצד השני. אבל כמובן, צריך גם ידיעת החיוב – מרובה מדה טובה. אם אני פוגש מישהי (או שאני פוגשת מישהו) שהחיוב אצלו עולה על השלילה, כל כך יותר חיובי שמבטל את השלילה – כדאי ללכת על השידוך הזה.

כך אני מבין בפשטות, בתמימות, את המושג ידיעת השלילה. אבל, לכאורה, זו הבנה קצת הפוכה ממה שהרמב"ם מתכוון במושג ידיעת השלילה – הרמב"ם מתכוון שצריך לשלול מה' את התארים החיוביים, את התכונות הטובות, ולא שידיעת השלילה מתייחסת לדברים שליליים. אלא אם כן נאמר שבעצם לא הפוך, כי הכל יחסי. כלומר, לפי הרמב"ם, התואר הכי חיובי הוא באמת שלילי אצל הקב"ה. למה הוא שלילי? כי כשאני קורא אותו חכם או חסיד, במקום לשבח אותו אני מגנה אותו^{טו} – כי אני מגביל אותו. כמו שהרמב"ם אומר^{טז} שכל התורה

לא אכפת לי שה'

לא יהיה חכם
ולא יהיה חסיד
ולא יהיה רחמן
ולא יהיה שום
דבר – העיקר
לא להגביל אותו,
לא לכבול אותו,
הוא אין סוף, צריך
להשאר אין סוף

אליו את תחלת מה שנקרא תקופת הרנסנס – היציאה מהתרבות הקודמת, שלילה של חכמת יון, שהיתה ה'דוגמה' של הכנסייה, כאילו היא 'הלכה למשה מסיני' (במרכאות) שאי אפשר לסתור. בתחלת תקופת הרנסנס כן באו וסתרו את היסודות הללו אחד-אחד, והוא בעצם הראשון שעשה זאת. זאת אומרת, שגם הגוים בדורות הבאים קבלו המון ממנו, מהספר שלו "אור השם".

אחר כך, כל גילוי הקבלה בעם ישראל, ובמיוחד דרך החסידות, הולך לפי השיטה שלו.

מה השיטה שלו אומרת? בלשון הקבלה^{יג}, הוא אומר שכמו שה' הוא בלי-גבול, כפי שהזכרנו, יש לו גם כח הגבול. אם הוא היה רק בלי-גבול, בלי כח הגבול, הוא לא היה שלם. כמו שדברנו קודם^{יד} על ירושלים, ששלמות היראה היא שמחה – נשמע הפוך – ככה שלמות האין-סוף היא הסוף, שיש לו גבול. אם יש לו גבול יש לו גם מדות. אבל היות שהוא אין-סוף – יש לו אין סוף מדות, אין סוף תארים חיוביים, ואפשר להכיר אותו כעצם הטוב. לא צריך, חס ושלום, לשלול מהקב"ה את זה שבעצם הוא טוב, בעצם הוא חכם – גם איך שאני מבין את המלים חכם וטוב. הגבול הזה לא סותר את האין-סופיות שלו, את הבלי-גבול שלו – אדרבא, הוא משלים אותו. נסכם שוב: שיטת הרמב"ם נקראת ידיעת השלילה ושיטת "אור השם" נקראת ידיעת החיוב, שאני יכול כן לתאר את הקב"ה בתארים חיוביים – לא רק שמותר לעשות כך, אלא שכל התורה כולה בנויה על כך שה' הוא הרחמן בעצם. לא צריך להתבייש ולומר שה' לא מרחם כמו שאני מבין מהם רחמים – אני בהחלט יכול לומר שה' מרחם גם במושגים שלי! לכן אני יכול

טו וכלשון הגמרא (ברכות לג, ב) על נקיטת שבחי ה' אם לא נאמרו בפירוש על ידי משה רבינו בתורה ונתקנו בתפלה על ידי אנשי כנסת הגדולה: "משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו".

טז מו"נ ח"ג פכ"ט.

יג עבודת הקדש ח"א פ"ח.

יד בחלק הראשון של ההתוועדות – נדפס לעיל.

(יחודא תתאה) מחברת "דעת תחתון", ואחר כך שתיהן מתחברות יחד. יש כאן שלשה חיבורים. לפי מה שדברנו עכשיו, מה המשמעות? אוהבים לתת ראשי תיבות לשם הוי'. גם הרמב"ם עצמו מתחיל כך את חיבורו – "יסוד היסודות ועמוד החכמות". אחריו גדולי ישראל מדור לדור נתנו המוני סימנים בראשי התיבות של שם הוי' ב"ה. לענינו, י"ה-ז"ה היינו ידיעת השלילה וידיעת החיוב. ידיעת השלילה היא ידיעה של שכל, איך שהרמב"ם מתכוון. השלילה היא בשכל והחיוב הוא ברגש, בלב. לא סתם הספר "אור השם" הוא ביסוד החסידות – החסידות היא לב. אף על פי שבחיצוניות כתוב ש"מח שליט על הלב"^{כב}, בפנימיות יותר כתוב ש"פנימיות הלב שליט על המח"^{כג}. ידיעת השלילה, ראשי תיבות י"ה, לא מפריעה לעמלק. מה שמפריע לעמלק הוא וידיעת החיוב, שיש כח הגבול בתוך הבל-גבול, שיש אי-סוף תארי גבול בתוך האי-סוף. הפרדוקס הזה, נשיאת הפכים, הוא יותר מדי בשבילו – יותר נסתר מהנסתה, לא רק רזין אלא רזין דרזין. שם המלחמה שלנו נגד עמלק – האם לכלול-לחבר עם ידיעת השלילה גם את וידיעת החיוב.

חיוב ושלילה בבית היהודי

כתוב^{כד} שהשרש של שלילה, הוא של, כמו "של נעליך מעל רגליך"^{כה}, להתפשט^{כו}. של הוא גם לשון שייכות, שָׁל. מהי, אם כן, ידיעת השלילה? שלי-לה. מי אמר זאת? רבי עקיבא אמר "שלי ושלכם שלה"^{כז}. כך מברכים גם את החתן והכלה, שהחתן ידע מאיפה בא כל מה שהוא ישיג – הכל בא מהכלה, וכמו שקבעו חז"ל "הכל מן

כולה, מאלף עד תיו, היא נגד עבודה זרה – יסוד גדול אצל הרמב"ם, שכל התורה באה רק לדבר אחד, לעקור ולבטל ולשלול עבודה זרה מן הארץ – כך אצל הקב"ה הכל שלילי. נשמע כמו השקפה מאד פסימית... כל מה שלא תאמר הוא שלילי, ולכן צריך פשוט לשלול את הכל ממנו, שלא ישאר כלום (לפני כמה ימים אמרנו^{כח} שלא להשאיר כלום אצל הקב"ה נקרא 'בגדי המלך החדשים', וד"ל). לפי הרמב"ם, ביחס לה' אין שום דבר חיובי בכלל – הכל רע. אבל אנחנו – לפי הספר "אור השם", בדרך החסידות – אומרים 'לא! יש דברים חיוביים, גם אצל ה' וגם אצלי – לי טוב ולה' טוב'.

שלמות שם הוי'

האויב של עם ישראל הוא עמלק, וכתוב "כי יד על כס יה מלחמה להוי' בעמלק מדר דר"^{כט} – "אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק"^ל. כעת אומרים משהו מאד חריף לכיוון השני: כתוב^{לא} שלעמלק לא היה אכפת מיחוד י"ה, יחודא עילאה, והוא רק רצה לבטל את יחוד זה, יחודא תתאה, היחוד של החתן והכלה. עכשיו מדברים קצת באותיות של קבלה. י"ה היינו "הנסתרת להוי' אלהינו"^{לב}, חכמה ובינה (אבא ואמא), שכל, רזה היינו לב, מדות ומלכות (חתן וכלה). עמלק אומר: 'לא אכפת לי השכל שלכם, היהודים – תהיו חכמים, תמצאו כל מיני המצאות. זה לא מפריע לי. אבל הרגש שלכם מפריע לי, לא צריך להיות ה'זוה'. עד שלא מוחים את זכר עמלק השם לא שלם והכסא לא שלם, כי אין את ה'זוה, יש רק י"ה. כל יחוד קשור לדעת – את ה'י רה עילאה (יחודא עילאה) מחברת "דעת עליון", את ה'ז רה תתאה

כב זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.

כג לקו"ת דרושים לר"ה נח, ד.

כד רבינו בחיי על שמות ג, ה.

כה שמות ג, ה.

כו נתבאר בארוכה בח"ב של התוועדות כי טבת שטרם פורסם.

כז כתובות טג, א.

יז בהוספות לתוועדות כ' טבת – נדפס בח"א של ההתוועדות, בגליון זארא השתא.

יח שמות יז, טז.

יט ראה תנחומא תצא ט (הובא ברש"י שמות יז, טז). ובכ"מ.

כ ראה תו"א תצוה פה, ב (ובכל המאמר). ובכ"מ.

כא דברים כט, כח.

שלהם את כל היִהוּדָה – אבא ואמא ובן ובת, קיום "פרו ורבו"^ל. יש ביטוי של הרבי, "ברב שירה וזמרה"^{לא} – שתהיה הרבה שירה בבית, הרבה נגינה, והרבה קול של ילדים משתוללים בבית, שלילה לשון השתוללות. שגם ישתוללו ברחובות תל אביב, ישללו את כל מה שצריך לשלול ויחייבו כל מה שצריך לחייב, יעשו את הברור הפנימי הנכון בחכמת הלב, חכמה להוציא יקר מזולל, להוציא את כל הטוב ממה שנדמה לא־טוב בכלל. שיהיה לנו גם ידיעת השלילה וגם ידיעת החיוב, וביחד יִהוּדָה.

של יכול להיות משרש **נשל**, משרש **שלל** או משרש **שלה**. **שלה** הוא השרש של שלוה, – שיהיה בבית **שלום** (כשם החתן) **ושלוה**, הולך יחד. לחיים לחיים, מזל טוב, שיהיו חיים מאושרים.

ל בראשית א, כח. שו"ע אבה"ע א, ה. וכמבואר בזהר בכ"מ (ח"א כז, ב; תקו"ז נו; סט) ששלמות שם הוי"ה היא אביאם־בן־בת.
לא המלים האחרונות שנשמעו מהרבי לפני ה'סטרק' בד"ך אדר' תשנ"ב.

האשה^{כח}. זו ידיעת השלילה שאנחנו אוהבים – הידיעה ששלי־שלה, שלי־לה. זו ידיעת השלילה. בכל אופן, עיקר החידוש של עם ישראל, של חתן וכלה שמתחתנים, הוא ידיעת החיוב. קודם כל, פשוט להכיר את כל הנקודות הטובות שיש בזולת, בבן הזוג או בת הזוג. לדעת שבן הזוג מאד חיובי – לייקר את כל החיוב. החיוב גם מאיר באור אחר את מה שנדמה להיות שלילה – שהוא בעצם בכלל לא שלילה. אצל הרמב"ם השלילה היא הכי חיובית – לדעת שהכל מושלל. שגם התכונה הזו תשאר – שאשלול כל מה שחשבתי לא נכון, כל מה שהיה נראה לי שלילי. הכלה נקראת ברוריה, שאמרה "יתמו 'חטאים' ולא חוטאים"^{כט} – היא היתה אשה מאד חכמה, והחכמה המיוחדת שלה היתה לראות את הטוב אפילו אם יש משהו לא טוב. לדעת שצריך לשלול את הדבר השלילי, כדי שישאר רק טוב.

הברכה לחתן ולכלה שלנו שיהיה בבית

כח בראשית רבה ז, ז.ז.
כט ברכות י, א.

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ כח הדעת מיוחד ליהודים בכלל ולחתן וכלה בפרט.
- ◆ לפני הנישואין אין לאדם דעת אמיתית.
- ◆ הרמב"ם מעדיף לא לתת לה' שום תואר חיובי – כדי לא להגביל אותו.
- ◆ רבי חסדאי אומר שהאין־סופיות של ה' מושלמת רק על ידי (אין־סוף) תארים סופיים.
- ◆ ידיעת החיוב – כפשוטה של תורה בכל מקום – מאפשרת לדבר עם ה' 'בגובה העינים'.
- ◆ בחור ובחורה נפגשים כדי לדעת על השלילי ועל החיובי בצד השני – וכאשר החיובי גובר לגמרי על השלילי כדאי להתחתן.
- ◆ בעיני הרמב"ם כל התורה באה לשלול עבודה זרה וכל תואר חיובי הוא שלילי ומגונה עבור ה'.
- ◆ ידיעת השלילה היא ידיעת השכל וידיעת החיוב היא ידיעת הלב.
- ◆ לעמלק לא מפריעה ידיעת השלילה – הוא מתנגד לידיעת החיוב.
- ◆ עמלק מפריד בין יִהּ ל־וה בסוד ידיעת השלילה וידיעת החיוב.
- ◆ הבית היהודי מתחיל מידיעת החיוב – הכרת ויקור החיובי שבבן הזוג.
- ◆ לאור ידיעת החיוב מתבטלת־נמתקת גם ידיעת השלילה – ידיעת הדברים השליליים.

תיקון המלכות בעבודת הבינוני

קיצור מהלך השיעור

בלימוד התניא היומי נלמד השבוע פרק טו – פרק יסודי המגדיר את **עבודת הבינוני**. לכבוד זאת מתפרסם כאן לראשונה חלק מתוך שיעור מאלף על **דיוקיו של רבי לוי יצחק שניאורסון** בפרק זה, שנמסר לפני כמה שנים ביום ההילולא שלו (תוך תקופת בחירות, שניכרת בהחלט בשיעור). יש בשיעור הגדרות מאלפות על תפקידו של הבינוני – כשהכל קשור ל**תיקון המלכות**. **פרק א** מגדיר את עבודת הבינוני, בתיקון הלבושים שלו, כתיקון המלכות, לעומת עבודת הצדיק, ב**תיקון המידות** עצמן. **פרק ב** עוסק רק בדמותו של הצדיק, אך גם היא בהקשר של תיקון המלכות – יכולת הצדיק **לפעול בעולם** ואפילו בתחום הפוליטי... מפאת קוצר היריעה לא נדפס כאן **פרק ג**, המלמד שעבודת ה' המסורה, מתוך מלחמת היצר, שייכת דווקא לביחינת הנוקבא-המלכות. את השיעור המלא, שיישלח אי"ה ברשימת התפוצה, ניתן לבקש בדוא"ל itiel@pnimi.org.il

נקרא עבד ה' בשם התואר כמו שם חכם או מלך שכבר נעשה חכם או מלך כך זה כבר עבד וגומר לגמרי עבודת המלחמה עם הרע עד כי ויגרשהו וילך לו ולבו חלל בקרבו.

רבי לוי יצחק, אבא של הרבי, מדייק בלקוטי לוי יצחק על התניא, שההבחנה כאן היא לא רק בין "עובד" (כפועל בהוה) ל"עבד" (בשם התואר), אלא גם בין השם אליו מתייחסים – "עובד אלהים" ו"עבד הוי"':

בינוני הוא עובד אלקים, שם אלקים. וצדיק הוא עבד ה' שם הוי'.

א. הצדיק והבינוני – "עבד הוי" ו"עובד אלהים"

"עבד הוי" ו"עובד אלהים" – ז"א ומלכות פרק טו בתניא פותח:

ובזה יובן מ"ש ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו שההפרש בין עובד אלהים לצדיק הוא שעובד הוא לשון הוה שהוא באמצע העבודה שהיא המלחמה עם היצה"ר להתגבר עליו ולגרשו מהעיר קטנה שלא יתלבש באברי הגוף שהוא באמת עבודה ועמל גדול להלחם בו תמיד והיינו הבינוני. אבל הצדיק

כל ספר של

בינונים הוא ספר
אזרחות – ספר
של אזרחים
במלכות, במדינה.
כל מי שהולך
לקלפי לבחור
הוא בינוני, "הלואי
בינוני". אם הוא
לא הולך לקלפי
כנראה שהוא
רשע...

"צדיק בדינו" – אין נגדו שום טענה, לא לבית דין של מעלה ולא לבית דין של מטה, לכל המקטרגים. לא יכולים למצוא אצלו עילה לקטרטג כי הוא מאה אחוז בסדר. ב"צדק מלכותא קדישא" הבינוני הוא בסדר גמור. [כתוב שם שגם ה"רשע וטוב לו" יכול להיות צדיק בשם המושאל]. נכון, כל מי שיש לו רוב זכויות, אבל כנגד הבינוני אין שום קטרטוג – והחידוש שגם הוא צדיק רק בשם המושאל, ולא צדיק ממש, כמו שהייתי חושב.

אם "עבודת הבינוני היא במלכות", כמו שכותב כאן ר' לויק, כל ספר של בינונים הוא ספר אזרחות – ספר של אזרחים במלכות, במדינה. כל מי שהולך לקלפי לבחור הוא בינוני, "הלואי בינוני". אם הוא לא הולך לקלפי כנראה שהוא רשע... כמו שהרבי אמר שחייבים ללכת, לקחת איזו אחריות, להיות מעורב. "כל ישראל ערביין זה בזה"¹ – ברגע שאתה באמת ערב, דואג לצבור, אז הגם שכל המפלגות לא בסדר, יש בכל אופן את הרע במיעוטו – כבר שואף לבינוני, "הלואי בינוני".

עבודת הבינוני – תיקון הלבושים

נחזור לקרוא ולהסביר את המשפט, עם הסוגריים שבתוכו. בסוגריים הראשונות שדלגנו עליהן מסביר רבי לויק למה הבינוני במלכות. שוב, כתוב כאן דבר פשוט, שהוא חידוש, לכן צריך להסביר את עצמו:

[כי מל' היא בחי' אותיות דמח' דבור ומעשה, בדרך כלל מוסבר שאותיות המחשבה הן לאה (הארת מלכות דתבונה) ואותיות הדבור רחל² (מלכות) – "שם הגדלה לאה ושם הקטנה

ומכאן הוא לומד איפה, במושגי הקבלה, העבודה של הבינוני והעבודה של הצדיק: הוא כי עבודת הבינוני הוא במלכות, ובמלכות הוא שם אלקים, וצדיק הוא בז"א שבז"א הוא שם הוי'.

דלגנו לרגע על הסוגריים שהיו במשפט הזה, ומיד נחזור אליהם.

עבודת הבינוני במלכות

יש כאן חידוש חשוב. אנחנו כבר יודעים שצדיק שייך ליסוד, "צדיק יסוד עולם"³, והיסוד חותם-כולל את כל פרצוף ז"א, אבל החידוש כאן הוא שבינוני הוא במלכות. בדרך כלל³ מפרשים את המדרגות בתניא כנגד העולמות: "צדיק וטוב לו" באצילות, "צדיק ורע לו" בבריאה, בינוני ביצירה, "רשע וטוב לו" בעשיה ו"רשע ורע לו" מחוץ לתמונה (מתחת לעולמות). כאן מפרש אחרת, שהבינוני במלכות, והצדיק ורע לו אינו בבריאה – בה מקנת ספירת הבינה⁴ – אלא בז"א. הוא מקבל מוחין דאמא, אבל אינו בינה.

מה היחס בין יסוד למלכות? יוסף הצדיק ובנימין הצדיק⁵, צדיק עליון וצדיק תחתון⁶. היסוד דז"א, המשפיע, הוא צדיק עליון, יוסף, והיסוד דנוקבא, כח המקבל (משפיע ומקבל כמו איש ואשה), הוא צדיק תחתון, בנימין – שניהם צדיקים. כתוב בתניא⁷ שהבינוני הוא

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. לקוטי לוי יצחק לתניא פרק טו – הילולת רבי לוי יצחק שניאורסון (ח"ג). כ' מנחם אב ע"ט – כפ"ח.

א משלי, כה.

ב ראה גם חסדי דוד הנאמנים ח"א עמ' 38 ואילך; שיעור י' אייר תשע"ד. ובכ"מ.

ג תקו"ד תקו"ו (כג, א).

ד כלשון חז"ל – יומא יב, א ובכ"ד.

ה זהר ח"א קנג, ב; ספר הליקוטים וצא פל"ו. ובכ"מ.

ו ראה תניא פ"א.

ז הקדמת תקו"ז ("פתח אליהו").

ח סנהדרין כז, ב.

ט קהלת יעקב ערך 'או'; לקו"ת אמור לח, ד. ובכ"מ.

והבינוני עסוק רק בלבושיו – כך הוא מסביר למה הבינוני במלכות.

בינוני – צדיק בדין המלכות

אכן, את תיקון הלבושים הבינוני עושה בשלמות, בלבושים הוא צדיק, ולכן הוא נקרא "צדיק בדינו" (כנ"ל):

ובהם הבינוני הוא צדיק, ולכן לענין שכר ועונש שזה נמשך ממל' די בהעבודה דמו' דו"מ].

שכר ועונש נותן המלך – שכר למי שמקיים את פקודותיו ועונש למי שעובר עליהן. כתוב בתניא שהוא נקרא "צדיק בדינו" ביחס לשכר ועונש, והוספנו שלא רק שהבינוני ודאי מקבל את כל השכר, כי לא עבר אף פעם עבירה, אלא שגם כולם אוהבים אותו למעלה – אף אחד לא יכול למצוא שום עילה לקטרג עליו, מאה אחוז בסדר בלבושי הנפש שלו, במלכות שלו.

ובמל' הוא שם אלקים,

לכן לבינוני הכי טוב קוראים "עבד אלהים" – הוא עושה מאמץ לעבוד את האלקים, אלקים של המלכות. כאן הוא מתכוון שאלקים הוא מדת הדין, הדין⁷, "דינא דמלכותא דינא"⁸, היא דנה את הנתונים ו"מלך במשפט יעמיד ארץ"⁹. כמו בפסוק "כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים"¹⁰ – "אלהים שפט" הוא במלכות, והעובד אותו נקרא "עבד אלהים".

עבודת הצדיק – תיקון המידות

כעת הוא עובר לדבר על הצדיק של התניא (לעומת הבינוני, שצדיק רק בלבושיו):

וצדיק הוא בז"א שבז"א הוא שם הוי' [כי ז"א הוא מדות וצדיק עבודתו במדות,

למה אמרנו שצדיק הוא פרצוף ז"א בכלל?]

רחל". אבל כאן הוא אומר שכל האותיות הן במלכות, כל מה שנקרא בתניא לבושים. לכן בעולמות הלבושים משתלשלים ממלכות דאצילות והם גופא נעשים שלשת העולמות התחתונים – לבוש המחשבה הוא עולם הבריאה, לבוש הדבור הוא עולם היצירה ולבוש המעשה הוא עולם העשיה¹¹. שוב, כל הלבושים נכללים במלכות. לבינוני אין גישה לפנימיות הנפש, לכוחות של הנפש, ואין לו שליטה עליהם – כל עבודתו היא רק

בלבושי הנפש וממילא כל עבודתו היא במלכות.

מכאן גם מבינים

מה הענין ללכת לקלפי

ולבחור: כל הממשלה

לא שייכת לפנימיות

בכלל, רק ללבושים,

"יבאו לבוש מלכות"¹².

כל המלכות היא בחינת

לבוש, לתקן מה שקורה,

שלא יהיה "איש את

רעהו חיים בלעו"¹³. [גם

אצל מלך צדיק?] אם

הוא באמת צדיק הוא

יעשה יחוד, כמו שנראה.

אבל כל עוד המלכות

היא לבדה, ללא יחוד עם הספירות שמעליה,

העסק שלה הוא לעשות לבושים, לעשות חוקים

לתיקון החברה, שלא יהיו רוצחים, שלא יהיו

נואפים, הלואי, וכו' וכו'. עד כדי כך, שאם יש

מלך טוב (בינוני של תניא) הוא ישפיע אפילו

על המחשבות של הנתנינים. אם יש מלכות

טובה – גם יחשבו טוב. אם יש מלכות רעה

חושבים רע, חושבים שטויות, ומדברים שטויות

ועושים שטויות. שוב, המלכות קשורה ללבושים,

אם יש מלך טוב
(בינוני של תניא)
הוא ישפיע אפילו
על המחשבות
של הנתנינים. אם
יש מלכות טובה
– גם יחשבו טוב.
אם יש מלכות
רעה חושבים רע,
חושבים שטויות,
ומדברים שטויות
ועושים שטויות

יד וראה שמות כב, ח (ובמפרשים) שהדיינים נקראים "אלהים".

טו ב"ק קיג, א.

טז משלי כט, ד.

יז תהלים עה, ח (פרק התהלים של הרב בזמן אמירת השיעור).

י בראשית כט, טז.

יא ספר הליקוטין בראשית פ"א. ובכ"מ.

יב אסתר ו, ח.

יג אבות פ"ג מ"ב.

איפה עבודת

ה"אתכפיא"?

במלכות.

"אתכפיא" היא שליטה - "מח

שליט על הלב".

זו לא שליטה על

המידות אלא על

הלבושים

הרי בפרט הצדיק הוא מדת היסוד – כמו שגם הוא יאמר תיכף. בכל זאת, צדיק שייך לכל המידות, כל פרצוף ז"א, כי הוא עובד בתחום המידות. כמו שהבינוני עובד עם הלבושים שלו, הצדיק עובד עם עצם המידות שלו – הוא שליט על המידות, לא רק על הלבושים. עבודת הצדיק היא לתקן את עצם החמדה בלב. לכן הוא מזוהה עם כל פרצוף ז"א, שהוא עולם של

מידות – עצם המידות, אהבה יראה כו', ולא עולם של לבושים, מחשבה דבור ומעשה.

הוא מחדד עוד יותר:

שהופך את המדות מרע לטוב,

"עובד" הוא לשון מעבד עורות^ח, מתקן –

הצדיק מתקן את המידות, כולל המידות הרעות שלו, עד שהוא עושה "אתהפכא". כך מוגדר בתניא^ט, שהצדיק עושה "אתהפכא חשוכא לנהורא וטעמין מרירו למיתקא"^י. "אתהפכא" לא עושים במוחין או במלכות אלא במידות. איפה עבודת ה"אתכפיא"? במלכות. "אתכפיא" היא שליטה – "מח שליט על הלב"^{יא}. זו לא שליטה על המידות אלא על הלבושים. אבל "אתהפכא", עבודת הצדיק, עושים במידות – הפיכת המדה הרעה לטובה, "בכל לבבך" בשני יצריך^{יב} ממש. זו עבודת הצדיק של התניא.

היסוד – "עבד הוי"

בכלל הצדיק הוא תיקון כל המידות, אבל

בפרט שייך הצדיק ליסוד, כנ"ל, והוא מסביר זאת גם ביחס למושג "עבד הוי" שכאן:

ובפרט שם הוי' הוא בת'ת, וצדיק שהוא בחי'

יסוד הוא עבד ה' דת"ת, זהו פירוש פשוט. תפארת ויסוד הם אבא ובן, "אלה תלדות יעקב יוסף"^ג, "גופא ובריתא חשבינן חד"^ד, וכאן רבי לוי'ק אומר שהיסוד הוא "עבד הוי" – הוי' התפארת הוא האבא והבן היסוד הוא העבד. מה החידוש כאן? כנראה שייך לחידוש הרבי הרש"ב על "בן שנעשה עבד"^ה.

בטבע היסוד הוא בן, אבל כשהוא

עובד את אביו, עובד את ה', בסוף הופך להיות עבד ה' – ה"צדיק יסוד עולם", "בן שנעשה עבד" בבטול גמור לרצון אביו, והוא המיישם את רצון אביו:

כי ת"ת עושה פעולתו ע"י יסוד,

הקשר בין התפארת-יעקב ליסוד-יוסף הוא

שתפארת היא הפועל המופשט יותר – כידוע^ו

שיה"וה הם חמר-צורה-פועל-תכלית – הכח

הפועל, אבל המבצע בפועל הוא היסוד. עוד פעם,

"כח הפועל" לעומת ה"תכלית" הוא התפארת,

אבל המיישם, מוציא מן הכח אל הפועל, הוא

היסוד. זו הגדרה מאד יפה לתפארת ויסוד. אם

כן, יעקב הוא עצם הפועל, אבל מי שעושה את

פעולתו ("תולדת יעקב יוסף" – כל תולדותיו

של יעקב על ידי נשמת יוסף^ז) הוא יוסף. היות

שהוא מבצע את כח הפועל של אביו הוא עבד

שלו – העבד מבצע את רצון אביו-אדונו.

ב. "חכם או מלך"

היסוד – חיבור החכמה והמלכות

ראינו שכדי להמחיש את ההבדל בין הפועל

כג בראשית לו, ב.

כד זהר ח"ג רכג, ב ובכ"ד; ע"ח של"א (פרצופי ז"ן) פ"ג.

כה המשך תרס"ו מאמר מו, ובכ"מ.

כו לקוטי הגר"א בסוף ביאורו לספרא דצניעותא עמ' לח (וילנא, תרע"ג). ראה שיעורי ג' כסלו ע"ט.

כז ראה בראשית רבה פד, ה.

יח תו"א בראשית ה, ב; משפטים עו, א; לקו"ת יוקרא ב, ד. ובכ"מ.

יט פ"ו.

כ זהר ח"א ד, א.

כא זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.

כב ברכות פ"ט מ"ה.

האמת" שמתלבש דווקא בחכמה^{כב}, מרגיש אותה ביסוד שלו ומעביר אותה לתוך המציאות-המלכות. כמו בקוצק, הוא עולה על הגג וצועק "אין עוד מלבדו"^{כג}, וכך הוא מעביר את המסד מהחכמה למלכות.

עד כאן פירוש אחד למה אדמו"ר הזקן מדמה את "עבד ה'" לשני דברים – "חכם או מלך".

צדיק גמור – ביצר הטוב וביצר הרע

הוא מביא גם פירוש שני:

גם י"ל כי הוא דבר הלמד מענינו, כי ה'ב' יצרים שבאדם, יצ"ט נק' חכם, ויצר הרע נק' מלך, כמ"ש טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל, ועיין בזה"ק ר"פ וישב ובמק"מ וברמ"ז שם,

הוא אומר כאן ווארט יפה מאד, שמכוון בפסוק בקהלת. בשביל לומר שזו הכוונה בתניא צריך דמיון טוב – אף אחד לא היה רואה זאת. "חכם" ו"מלך" מופיעים בספר קהלת^{כד}, בפסוק שחזו"ל מסבירים^{כה} שמדבר על שני היצרים – הצר הטוב הוא "חכם" והיצר הרע הוא "מלך". שניהם גמרו את עבודתם – שניהם 'צדיקים גמורים', כל אחד בענין שלו. היצר הטוב הוא חכם מושלם, אף על פי שהוא ילד קטן, "ילד מסכן וחכם" – גם ילד קטן יכול להיות מושלם, הוא "חכם", לא 'מתחכם'. היצר הרע גם גמר את הענין שלו, מושלם בענין שלו – הוא "מלך זקן וכסיל".

הנה הצדיק נק' עבד ה' בשם התואר, שבשניהם הן ביצ"ט חכם והן ביצה"ר מלך הוא עבד ה'.

גדר הצדיק בתניא, "עבד הוי'", הוא שמקיים על פי פשט "בכל לבבך" בשני יצריך", לא רק שהוא עובד את ה' בשני היצרים, אלא שהוא "עבד" בשניהם, הוא גם "חכם" ביצר הטוב וגם "מלך" ביצר הרע אותו הוא הפך לטוב.

"עובד" (שעליו לעבוד כל הזמן) לתואר "עבד" (שכבר נעשה עבד מושלם) אדמו"ר הזקן מדמה את התואר עבד לשני תארים נוספים – "חכם או מלך" (בניגוד ל'מתחכם' או 'מולך'). רבי לויק מסביר מדוע בחר אדמו"ר הזקן דווקא בדימויים הללו:

ונקט ב' דמיונות. חכם או מלך, הוא בח' צדיק יסוד מחבר חכ' למל', כי ביסוד ז"א מלוּבש יסוד אבא, והוא יסוד עולם דמל',

כפי שהוסבר, הצדיק הוא יסוד – "צדיק יסוד עולם". יסוד הוא צינור, הוא מעבר, והדימויים "חכם או מלך" מסבירים את פעולת היסוד-הצדיק כמעבר בין חכמה למלכות – הוא מקבל מהחכמה, כי "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א"^{כה}, והוא משפיע למלכות ("ה'עולם").

מה שהוא אומר כאן הולך מצוין עם ההסבר שלנו לפנימיות הספירות: פנימיות היסוד היא אמת^{כט} – הצדיק הוא "זכאי קשוט" בלשון הזהר מה האמת שלו? ש"כולא קמיה קלא חשיב", "ה' הוא הכל והכל הוא ה'", צדיק אמת. מה האמת שלו? ש"כולא קמיה קלא חשיב"^ל, "ה' הוא הכל והכל הוא ה'", בטול. הוא לוקח את האמת של "אחד

הצדיק הוא "זכאי

קשוט" בלשון הזהר הקדוש, צדיק אמת. מה האמת שלו? ש"כולא קמיה קלא חשיב", "ה' הוא הכל והכל הוא ה'", בטול

כח ע"ח שער הכללים פ"י, ובכ"ד. לעומת "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א", "יסוד אמא קצר" והוא מסתיים בתפארת דז"א, בלב של ז"א. הנושא קשור לתופעת 'בלבול המינים' שקיימת היום – מי שמעדיף להיות נקבה הוצה שהייסוד שלו יגיע רק ללב, לתפארת, אבל זכר אמתי צריך שהייסוד שלו יגיע מטה-מטה כדי להשפיע למלכות, לפעול במציאות.

כט ראה סוד ה' ליראיו שער א פ"ב (ובשיעורים בסוד ה' ח"ג שם).

ל זהר ח"א יא, ב.

לא אגרת רבי אייזיק מהומיל באגרת (נדפסה בספר לב לדעת מאמר "צדיק יסוד עולם" ביאור א, עמ' קסד ואילך).

לב ראה תניא פל"ה בהגהה.

לג דברים ד, לה.

לד קהלת ד, יג.

לה קהלת רבה עה"פ.

מה פירוש

שהצדיק הוא עבד ה' גם ביצר הרע? שגם במקום של "מלך זקן וכסיל" הוא עבד ה'. כלומר, הוא יכול לרוץ בבחירות כצדיק גמור

מלך חכם וצדיק

ההסבר הזה מאד שייך לפוליטיקה האקטואלית: מה פירוש שהצדיק הוא עבד ה' גם ביצר הרע? שגם במקום של "מלך זקן וכסיל" הוא עבד ה'. כלומר, הוא יכול לרוץ בבחירות כצדיק גמור. נשמע מופרך. גם במקום של ה"מלך זקן וכסיל" הוא "עבד הוי'", לא "עבד אלהים" אלא "עבד הוי'" בעצם.

בחכמה שלו, כחכם בעצם, הצדיק הגמור חכם כמו ילד, "ילד מסכן". אבל ביכולתו להיכנס לגוב האריות של הפוליטיקה, של המלכות, הוא זקן – זקן וגם קצת כסיל, כמו שלומדים בחמשה תנאים של המנהיגות¹⁷, שהתנאי האחרון הוא להיות קצת כסיל, קצת טפש. הצדיק הגמור יודע בדיוק את המינון הנכון, וגם ב"מלך זקן וכסיל"

הוא "עבד הוי'". זהו עוד פירוש למה אדמו"ר הזקן מביא את שני הדמיונות הללו לצדיק הגמור של התניא.

זהו חידוש יפהפה, מופלא, שאפשר לומר רק על מלך המשיח – שגם ב"מלך זקן וכסיל" הוא "עבד הוי'". כמובן, ב"ילד מסכן וחכם" הוא ודאי "עבד הוי'".

יש כאן דבר מעניין: לפי הפירוש היפה הזה, ל מלכות ישראל ח"ב מאמר "סודות המנהיגות היהודית".

הַלּוּמֵד עַל חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ הבינוני עוסק בתיקון לבושי נפשו – תיקון המלכות. הצדיק עוסק בתיקון מידותיו – תיקון ז"א.
- ◆ ספר של בינונים הוא ספר אזרחות – ספר של תיקון המלכות.
- ◆ הבינוני מעורב במציאות ומשתדל לתקן אותה – למרות שאין מדובר בתיקון פנימי מהותי.
- ◆ מלכות מתוקנת משפיעה לטובה גם על המחשבות של אזרחיה.
- ◆ הצדיק הוא "בן שנעשה עבד" המוציא לפועל את כוחותיו-רצונותיו של אביו שבשמים.
- ◆ "עבד הוי'" הוא כמו "חכם או מלך" – ה"צדיק יסוד עולם" ממשיך את הבטול של החכמה (אותו הוא חש בפנימיות בתוכו) אל תוך העולם-המלכות.
- ◆ צדיק גמור הוא "עבד ה'" בשני יצריו – ה"חכם" (יצר הטוב) וה"מלך" (יצר הרע).
- ◆ צדיק גמור יכול לפעול גם בזירה הפוליטית, זירת ה"מלך זקן וכסיל".
- ◆ כדי להיות מלך צריך להיות "כסיל", עם המינון הנכון של "שטות דקדושה".

קדושת לוי

פרשת בא

"מימים ימימה"

השפעת החגים לכל השנה

בסיום פרשת בא, פרשת יציאת מצרים, מופיעות שתי פרשיות של תפילין – "קדש"^א ו"והיה כי יביאך"^ב. פרשת "קדש" חותמת בפסוק "ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה"^ג. הביטוי החותם, "מימים ימימה"^ד, הוא חד-פעמי בחמשה חומשי תורה^ה. הרב המגיד ממעזריטש דרש^ו את הפסוק בהקשר של חג הפסח (כפשוטו של מקרא), והסביר שימי הפסח בכל השנים הבאות, ובעצם כל המועדים עד עולם, מקבלים מהפסח הראשון.

הוא מסביר שהפסח הראשון הוא "ימים",

לשון זכר-משפיע, וימי הפסח העתידיים, ובכלל שאר המועדים (שכולם "זכר ליציאת מצרים"), הם "ימימה", לשון נקבה-מקבל. כלומר, כל חגיגת פסח שלנו היא בבחינת נוקבא-מקבלת ביחס לפסח המקורי (וממילא, מדור לדור ישנה עלית הנוקבא – בדורות הראשונים קרובים לזכר, יש עוד טעם-משפיע של החג הראשון, ועם מהלך ההיסטוריה מתרחקים ועוברים לטעם-מקבל, כשהעיקר אינו המאורע הראשון עצמו אלא הגעגועים אליו).

רבי לוי יצחק מברדיטשוב, תלמיד המגיד, הרחיב את דבריו (עד לבחינת "תוספת מרובה על העיקר"^ז) והסביר כי הדבר נכון לא רק לגבי פסח אלא לגבי חגים נוספים^ח, שבפעם הראשונה המאורע שהתרחש בהם היה בגדר "ימים" ובפעמים הבאות הוא בגדר "ימימה". יתר על כן, בפרשתנו הוא מבאר^ט כי לא מדובר רק בהשפעה אל החגים בשנים הבאות, אלא שמכל ימי החג ("מימים") יש השפעה לכל ימות השנה ("ימימה"), עד שניתן לקבל את קדושת

נערך ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי כ"ו טבת תשפ"ב - טלפונית.

א שמות יג, ב"י.

ב שם פסוקים יא"טז.

ג שם פסוק י.

ד בביטוי יש תופעה ייחודית שאין כיוצא בה – רצף מסורג בן תשע אותיות של מ וי (שגם מתחלפות באתב"ש). "מימים ימימה" עולה אדם קדמון, סוד שרש כל הימים ב"ימי קדם" (מיכה ז, כ).

ה בנ"ך יש עוד ארבע פעמים "מימים ימימה" (יחס של 1:4) – בבת יפתח (שופטים יא, מ), בחג ה' בשילה הנזכר במעשה פילגש בגבעה (שם כא, יט), בעלית אלקנה לרגל (שמואל א, ג) ובעלית חנה לבקר את שמואל (ולתת לו מעיל קטן) בכל רגל (שם ב, יט) – כאשר בהקשר הדברים משמע ש"מימים ימימה" קאי על מנהג ישראל, ובפרט מנהג נשים, והיינו קבלת הדבר על ידי הנוקבא מקדמת דנא, כפי שיתבאר בפנים.

ו אורח לחיים בא ד"ה "והיה היום" (ביחס ל"כל שאר המועדים") ומשפטים ד"ה "את חג" (ביחס ל"כל שאר ימי הפסח לדורות עולם") – בשם הרב המגיד נ"ע.

ז בראשית רבה סא, א.

ח ראה קדושת לוי שבועות ד"ה "בשולחן ערוך" לגבי "זמן חרותנו" ו"זמן מתן תורתנו" (שם לא מוזכר סוכות, שהרי "זמן שמחתנו" הוא מצות ה' בכל שנה, ולא מאורע חד-פעמי שנזכר אחר כך כל חג), ובתורה דנן גם לגבי סוכות.

ט קדושת לוי בא ד"ה "ושמרת את החוקה".

י יחסית, ההמשכה מהחג המקורי ("ימים-זכר") לחג בשנים הבאות ("ימימה-נקבה") היא ההשפעה ליסוד נוקבא (הרחם, המכונה גם "נקודת ציון"), בו נעשה הדיוג, מתקבלת הארת הזכר, ומתרחשים ההריון והלידה. שאר

הזיה של שם הוי' ב"ה (או, במושגי הספירות, כנגד בינה-תפארת-מלכות, סוד "הולך בתם"^ט), אך יש בכך שתי שיטות – בדרך כלל מוסברת בחסידות^כ השלישייה מלמטה למעלה (עולם במלכות, שנה במדות ונפש בבינה^{כו}), אך בספר הפרדס^{כב} היא מוסברת מלמעלה למטה (עולם בבינה, שנה במדות ונפש במלכות). כאן, כפי שנראה, מתאימה יותר דווקא הדרך של ספר הפרדס.

רבי לוי יצחק מפרט את ההקבלה לשלשת הרגלים:

בפסח ההארה שייכת לממד הזמן (שנה), כי אין בין חמץ למצה אלא משהו, דהיינו שיעור מיל^{כג}. כלומר, פסח מחדד בנפש את הרגישות הפנימית לממד הזמן, ייקור הזמן הפנימי^{כד} מתוך ידיעה שכל רגע יכול להיות מכריע. הרגישות לזמן מעוררת גם את מדת הזריזות – מדתו של אברהם אבינו^{כה}, כנגדו מכוון פסח^{כז}. כך, משמירת המצות מחימוץ ("ושמרתם את המצות"^{כח}) לומדים כי "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה"^{כח} – אלא קיים אותה בזריזות, ברגע זה ממש (וכשם שביציאת מצרים "לא עכבן המקום אפילו כהרף עין"^{כט}, כך האמונה בנסים מחדירה ציפיה ל"ישועת ה' כהרף עין", ברגע זה ממש).

יט משלי י, ט.

כ ד"ה "החדש הזה לכם" תשל"א פ"ז ו"ג (תו"מ סה"מ מלוקט ניסן עמי' שצח).

כא ובהקבלה לעולמות: הנפש בבריאה, "מחצב הנשמות" (שערי קדושה ח"ג ש"ב); השנה ביצירה, מקום מלחמת היצר (בין המצה והחמץ); העולם בעשיה.

כב פרדס רמונים ש"ה פ"ה.

כג פסחים מו, א (וברש"י שם ד"ה "מגדל נוניא לטבריא"); רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ה הי"ג; טוש"ע או"ח תנט.

כד ראה שיחת א' דחה"ש הש"ת ס"ב ש"פנימי" הוא המייקר את הזמן.

כה חולין טז, א.

כו זהר ח"ג רפכ, ב.

כז שמות יב, יז.

כח ע"פ מכילתא על אתר (וראה רש"י יומא לג, א בד"ה "אין מעבירין").

כט תנחומא בא ט; מכילתא עה"פ (הובא ברש"י) שמות יב, מא.

החג גם במשך כל ימות השנה אם רק מעוררים את ענינו של החג^א.

את הארת פסח מעוררים על ידי אמונה בנסים (ענינו של ניסן^ב), את הארת שבועות על ידי אמונה בקבלת התורה ואת הארת סוכות על ידי אמונה במחילת עוונות (של יום כפורים, שבהמשך אליו בא סוכות) – הכל בגדר "זכרים ונעשים"^ג, על ידי ה"נזכרים", במאורע הראשון-הזכר, הדברים "נעשים" שוב מחדש^ד. כשם שיש לזכור את תמיד את יציאת מצרים, "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך"^ה, כדי לצאת בכל יום מחדש ממצרים^ו, כך בפנימיות יש לזכור תמיד את "זמן מתן תורתנו", כדי ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"^ז, ואת "זמן שמחתנו" כדי להחדיר בעבודת כל השנה שמחה של מצוה (ועד ל"שמחה בטהרתה"^ח).

עולם-שנה-נפש

רבי לוי יצחק ממשיך ואומר כי בשלשת הרגלים "נחקק הארה לכל השנה בעולם, שנה, נפש" – שלשת הממדים של ספר יצירה. במושגי הקבלה, הממדים עולם-שנה-נפש מכוונים כנגד

ימות החול, שגם אליהם מגיעה ההארה דרך החגים של אותה שנה, הם בגדר גוף הנוקבא כולו (הסובב את הרחם היסוד), ודוק.

יא ועל דרך המסופר על האחים הקדושים הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג רבי פינחס בעל ההפלאה ש'בחנו' את עצמם האם התעוררות הגדולה שלהם בשבת נובעת מקדושת השבת עצמה על ידי שלבשו בגדי שבת ועשו את כל עניני השבת ביום חול. מכיון שהם ראו שגם בעבודה כזו בחול הם חשו התעוררות כבשבת הם חשבו שעבודתם כל שבת היא רמיה ופנו בבקשת תיקון והדרכה לרבים, המגיד ממעזריטש (בעל יסוד המאמר כאן, כדלקמן בפנים). אכן, הוא אמר להם שאין להם להתפלא – ודאי הוא שכאשר עוסקים בעניני החול בחול ממשכיכם את קדושת השבת לתוך ימות החול (ראה גם **חן עם הכלה** עמי' רכב ואילך).

יב רש"י על ברכות נו, א ד"ה "ניסו" ובכ"ד.

יג אסתר ט, כח.

יד לב דוד פכ"ט (ע"פ תקון שובבי"ם לרמ"ז).

טו דברים טז, ג.

טז ראה תניא פל"א.

יז פסיקתא זוטא ו, ו (רש"י לדברים כו, טז).

יח שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

כיפור¹²), המשרה אחדות ישראל ("ראוים כל ישראל לישיב בסוכה אחת"^{13א}), אורת "אהבה ואחוה, שלום ורעות"^{13ב} בה תלוי תיקון העולם כולו.

תיקון הזמן

רבי לוי יצחק מרחיב את התיקון לכל העולם-שנה-נפש, אך בפשט כל הרגלים הם תיקון השנה-הזמן ("מימים ימימה", "משנה לשנה"), "חגים וזמנים לששון" – "זמן חרותנו", "זמן מתן תורתנו" ו"זמן שמחתנו" (וכנודע, "שלש רגלים" עולה "בראשית", סוד בריאת הזמן¹⁴). לפי ההקבלה של רבי לוי יצחק, הכל נכלל בחג הפסח (תיקון השנה) – "ראש השנה לרגלים"¹⁵, שכולם "זכר ליציאת מצרים", ועליו מכוון בפשט הפסוק. אכן, הזמן עצמו מתחלק לשלשה ממדים – עבר-הווה-עתיד – כנגדם ניתן להקביל את שלשת הרגלים:

חיות יציאת מצרים צריכה להיות בכל יום ובכל רגע ממש (כנ"ל) – ברגע ההווה. אדמו"ר הזקן מסביר שיציאת מצרים בכל יום היא בקריאת שמע, בה אנו יוצאים ממצרי העולם ומכרזים "הוי' אלהינו הוי' אחד" – הן בזמנים של חשכת מוחין, בלילה, והן בזמנים של בהירות מוחין, ביום, "ערב ובבקר בכל יום תמיד פעמיים באהבה שמע אומרים"¹⁶. האמונה בנסים, שהיא הארת פסח בכל יום, קשורה הדוקות באמונה שה' "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית" – שהעולם מתהווה מחדש ברגע ההווה, וממילא ניתן לצאת לגמרי מהמצרים וההגבלות של הרגע הקודם. על אף שיציאת מצרים התחוללה בנקודה מסוימת בעבר, גדר יציאת מצרים הוא גדר-ההווה (שבו גופא יש זכר ונקבה, יציאת

הארת שבועות כל השנה שייכת לממד הנפש – קבלת התורה בנפש האדם. התורה נתנה בפעם אחת, בחג השבועות הראשון, אך עלינו לקבל אותה בכל יום (בקבלת עול מלכות שמים). מה בין מתן תורה לקבלת התורה? לפי ההקבלה של נפש למלכות יש כאן פירוש פשוט ויפה – מתן תורה הוא בעיקר ביחס לתורה שבכתב, המסורה כצורתה מסיני (כאשר "אנכי הוי' אלהיך"¹⁷ מוסר את עצמו באותיות התורה, "אנא נפשי כתבית יהבית"^{18א}), ואילו קבלת התורה בנפשנו שלנו, בכלי הקיבול של כנסת ישראל, היא בסוד "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינון לה"^{18ב}, כשדברי התורה מתחדשים בכל דור ובכל יום על ידי "מאן מלכי? רבנך"¹⁹ (ו"בנין המלכות מן הגבורות"²⁰, על ידי קבלת התורה "מפי הגבורה"²⁰).

הארת סוכות היא בעולם – חג הסוכות, יותר משאר החגים, משפיע לכל העולם טובה וברכה²¹ (על ידי הקרבת שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם²²). הקבלת ממד העולם לבניה מתאימה במיוחד לסוכות, "זמן שמחתנו", שהרי השמחה היא פנימיות הבניה (וכן הסוכה ממשיכה מקיפין דאמא²³). מכאן נלמד שכדי "לתקן עולם במלכות שדי" – לתקן את כללות המצב בעולם – צריך להיות שמח. גם מחילת העונות של יום כיפור – שהאמונה בה היא הארת סוכות כל השנה, כנ"ל – שייכת לבניה, סוד "לפני הוי' תטהרו"²⁴. האמונה בסליחה מתבטאת במחילת העוונות על דינו, בסליחה-מחילה-כפרה בין אדם לחברו (כנהוג לפני יום

ל שמות כ, ב.

לא שבת קה, א.

לב הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

לג ע"פ גיטין סב, א.

לד ע"פ שכי"ה דרוש ובכ"ד.

לה מכות כד, א; זר ח"ג קטו, א.

לו ראה גם זכריה יד, טדי"ט.

לז סוכה נה, ב.

לח שעה"כ דרושי חה"ס ג ועוד.

לט ויקרא טז, ט.

מ שו"ע ונו"כ או"ח סימן תרו.

מא סוכה כז, ב.

מב שבע ברכות, ברכה אחריתא.

מג ראה אמונות ודעות מ"ב פי"א; מו"נ ח"ב פי"ג; שם ריש

פ"ל. ראה אור תורה (קה"ת) אות שצא.

מד ראה רע"ב על ר"ה פ"א מ"א.

מה מנוסח קדושת "כתר" של מוסף שבת ויו"ט.

שמפטירים בשבת חול המועד סוכות בנבואת זכריה המתארת כיצד לעתיד לבוא יחוגו כל העולם את סוכות^ל.

תיקון שלשת חלקי הזמן, כסדר שלשת הרגלים פסח-שבועות-סוכות, מופיע במשפט העיקרי שלנו לגבי חלקי הזמן – "הוי' מֶלֶךְ [בהוה-פסח], הוי' מֶלֶךְ [בעבר-שבועות], הוי' ימֶלֶךְ [בעתיד-סוכות] לעלם ועד"^כ (כאשר שלשת חלקי הזמן הם שרשי עולם-שנה-נפש בתוך הזמן, כאשר המלה "עולם" מפורשת דווקא בעתיד, "לעלם ועד"). שלשת הרגלים באים להמליך את ה' במציאות, בחגים עצמם ומהם בכל ימות השנה, וכך לתקן את ממד הזמן כולו. והנה, ידוע הרמז^{נא}, ש"הוי' מלך הוי' מלך הוי' ימלך לעלם ועד" במילוי (1848) עולה חג המצות חג השבועות חג הסוכות^{נב}!

מצרים הראשונה ויציאת מצרים מחדש בכל דור ובכל יום).

לעומת זאת, על אף שהתורה צריכה להתחדש תמיד ללומד, הרי מתן תורה נתפס בדווקא כפעולה חד-פעמית בעבר (ו'עוד פעם מתן תורה לא יהיה^{מא}) והתורה עצמה (שנקראת "משל הקדמני"^{מב}) היא קדומה בעצם – "קדם מפעליו מאז"^{מח}. כלומר, התחדשות התורה היא התחברות לעבר – "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה מסיני"^{מט} (וגם חג שבועות נקרא על שם שבעת השבועות שקדמו לו).

שמחת חג הסוכות היא בעיקר שמחת העתיד – שמחת תיקון עולם שעתיד להיות (והבינה נקראת "עולם הבא" ו"לעתיד לבוא"), כפי

מו לקו"ש ח"ד עמ' 1166 ובכ"ד.
מז שמואל"א כד, יג.
מח משלי ח, כב.
מט ויקרא רבה כב, א.

נ לשון התפלה ב"הי כבוד".
נא ראה לאורה של תורה לר' יעקב אורבך עמ' רה ואילך.
נב דברים טז, טז (וכן בדה"ב ב ח, יג).

משה ופרעה

"בֹּא אֶל פְּרֹעֹה". משה בא אל פרעה לתת לו מכות, אך המכות פועלות גם חיבור בין השנים ("בא" כמו זיווג). כלומר, במצרים יש ניצוצות קדושים ומשה צריך לפגוש את פרעה כדי לברר ולפדות ממנו את הניצוצות. כדי לברר את הניצוץ צריך לרצות ולאהוב אותו, וממילא לאהוב את פרעה שהניצוצות מעורבים ובלועים בו. זו באמת משימה לא פשוטה: מסוכן לגלות אהבה לרשע מבלי להיות מושפע ממנו. לכן משה חושש, עד שה' אומר לו: אל תפחד, אני בא אתך אל פרעה. לכן נאמר "בא אל פרעה" ולא "לך אל פרעה".

[לפי 'עמודיה שבעה']

דבר השמיטה

טעמי מצוות שמיטה

חנטה

במשנה (שביעית פ"ד ז"ט) "מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית [רע"ב: משום דדרשינן לאכלה ולא להפסד ואם אוכלן קודם בישולן היינו הפסד]... ושאר כל פירות האילן כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית". ועוד נאמר (שם מ"י) שאסור לקצוץ אילנות בשביעית משעה שיוציאו פרי, כדי לא להפסיד את הפירות, אך "כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקצצו [רע"ב: שכבר הפרי ראוי לאכילה]".

בפירות האילן יש להגדיר מהו שלב הגידול הקובע לחיוב תרומות ומעשרות, לקביעת שנת המעשר (שאינן מעשרים משנה על חברתה, ולקבוע האם חייב במעשר שני או מעשר עני), לשנות ערלה ורבעי, לדיני שביעית ועוד. התאריך הקובע לשנות המעשה, ערלה ורבעי, הוא חמשה עשר בשבט^א, אך לענין שביעית לדעת הרמב"ם התאריך הקובע הוא אחד בתשרי^ב.

חנטה

בגמרא מוזכרת חנטה כשלב הקובע בפירות לשנות המעשר "אילן שחנטו פירותיו קודם חמשה עשר בשבט מתעשר לשנה שעברה, אחד חמשה עשר בשבט מתעשר לשנה הבאה"^א, וכן לענין שביעית^ב. גם בלולב משמע שהולכים אחרי חנטה לשביעית^א וכן בהדסים (אם יש בצמחי ריח קדושת שביעית)^ב.

עונת המעשרות

'עונת המעשרות' מבוארת במשנה מעשרות (פ"א): פרי שאינו ראוי לאכילה בקטנותו אינו חייב במעשר "עד שיעשה אוכל", ומפרטת המשנה (ב"ו) "מאימתי הפירות חייבות במעשרות? התאנים משיבחילו [רע"ב: תחילת בשולם קרוי בוחל]... התבואה והזיתים משיכניסו שלישי". עונת המעשרות היא כאשר הפרי ראוי להזרע ולהצמיח^א.

עונת המעשרות מוזכרת גם לגבי שביעית.

ד ראש השנה טו, ב. ה ולגבי ערלה ורבעי ראה רמב"ם הלכות מעשר שני פ"ט ה"י, שו"ע יו"ד רצד, ד. ו משמעות הגמרא סוכה טל, ב. אכן דעת הרמב"ם בפירוש המשנה (פ"ג מי"א) שהלולב אינו קדוש. וכן משמעות דבריו בהלכות פ"ח ה"א (וראה דרך אמונה שם). ז בעיה בירושלמי פ"ז ה"א "בשמים מהו שיהא עליהן קדושת שביעית". ראה דרך אמונה פ"ז ה"ט. אכן, מהרי"ל ד"סקין הורה שאין בהדסים קדושת שביעית, ודנו בפירוש דבריו (שו"ת משנת יוסף ח"ג סי' כג). ח וראה שו"ת משנת יוסף ח"ג סי' כב שדן מהי החנטה בהדס, האם הוצאת העלים או הוצאת הפרחים והפירות.

נערך ע"י יוסף פלאי. לכל הנושא ראה אנצ"ת ערך חנטה, וש"נ.

א ראש השנה פ"א מ"א. שו"ע יו"ד רצד, ד (לענין ערלה), שלא, קכה (לענין מעשר).

ב הלכות שמטה פ"ד ה"ט. אכן, יש ראשונים שסוברים שגם לשביעית ט"ו בשבט קובע, וכן פסק השל"ה, אך האחרונים הכריעו כרמב"ם (שבת הארץ, חזו"א ועוד).

ג רמב"ם הלכות מעשר פ"ב ה"ה "משיגיעו הפירות להזרע ולצמוח הכל לפי מה שהוא הפרי" וכו'.

את דמיו וכו')^ט. יש שהוכיחו ממה שאסור לקצוץ אילן משיוציא פרי שמשלב זה יש בפרי קדושת שביעית, אע"פ שלא הגיע לעונת המעשרות.^כ אך מהרמב"ם נראה שקדושת שביעית חלה על הפרי רק כשבא לעונת המעשרות, ומה שאסור לקצוץ את האילן הוא מפני שמפסיד את המשך הצימוח.^{כא}

מהי החנטה

חנטה במובן של גידול הפרי כתובה פעם אחת בתנ"ך "התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח"^{כב}. דעת רש"י שחנטה היא שלב ראשוני, מיד אחרי הפרח, שפירש "ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים" – "ויצא פרח, כמשמעו. ציץ, הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל"^{כג}. וכן כתבו עוד ראשונים שחנטה בלשון חכמים היא "הוצאת פרי קטן"^{כד}. וכן מפרשים בירושלמי שחנטה בפירות דומה לעיבוד בבהמה^{כה}, וכל זה מתאים לשיטה שחנטה קודמת לעונת המעשרות. אך לדעת הרמב"ם חנטה אינה תחילת יציאת הפרי אלא כשהפרי מתחיל להבשיל ונעשה ראוי לאכילה וזריעה^{כו}. וזה מתאים לפירוש הראב"ע "התאנה חנטה פגיה" – "חנטה, המתיקה". כלומר "חנטה היינו בישום, מלשון 'ויחנטו הרופאים את ישראל' שנותנין שמן טוב ובשמים בגוף, אף כאן האילן נותן מתיקה בפרי, והיינו עונת המעשרות"^{כז}.

יט ראה תורת הארץ פ"ח סי' סב ואילך.
 כ ולפי זה יתכן שפרי קטן בשביעית יש בו קדושה אך אם הפרי יצא לשמינית ועדיין לא הגיע לעונת המעשרות תפקע ממנו קדושה (זה דוחק). ראה מנחת שלמה שדן בזה.
 כא כמו שביאר במקדש דוד (לקיטה והבאת שליש סי' א).
 כב שיר השירים ב, יג.
 כג במדבר יז, כג. וראה שם במפרשי רש"י ובלקו"ש חכ"ג פרשת קרח שיחה א. וראה רש"י ב"ק נט, א.
 כד מאירי ר"ה ב, א. כפתור ופרח פנ"ג "פירוש חנטה התחלת הראותם וציאתם". וכיו"ב רש"י שביעית פ"ה ה"א. ועוד.
 כה ירושלמי שקלים פ"ג ה"א, לפי פירוש תקלין חדתין שם (ד"ה ליתני כל המעוברין "דעיבור בבהמה כחנט באילן").
 כו כן פירשו בדעתו ר"י קורקוס ורש"י.
 כז רש"י שביעית פ"ה ה"א.

שיעור חנטה לערלה נדרש מפסוקים^ט, ויש אומרים שמשם נלמד גם לענין שביעית, ומצינו גם לימוד מיוחד לשביעית^א. ועוד, בגמרא מובא לימוד להבאת שליש^ב, ולשיטה שחנטה שוה להבאת שליש (כדלקמן), אזי הלימוד הזה הוא מקור גם לחנטה באילנות^ג.

היחס בין חנטה לעונת המעשרות

לדעת התוספות ועוד^ד, חנטה ועונת המעשרות הן שני שלבים שונים: חנטה היא שלב ראשוני הקובע לאיזו שנה שייך הפרי לעניין שנת המעשר ושביעית, אך הפרי עצמו פטור ממעשר עד שלא בא לעונת המעשרות. חנטה היא "שלימות גמר פרי בכח" ולכן קובעת לאיזו שנה משתייך הפרי, אך רק עונת המעשרות היא "גמר פרי בפועל" ואז מתחייב הפרי במעשר^ה. אך הרמב"ם הביא להלכה את שלב עונת המעשרות, הן לגבי קביעת שנת מעשר^ו והן לגבי שביעית^ז. ומבארים בשיטתו^ח שעונת המעשרות וחנטה הן אותו שלב, והוא שוה גם להבאת שליש. ונמצא שכל השיעורים אחד הם: הן לענין חיוב הפרי במעשר, הן לענין קביעת שנת המעשר והן לדיני שביעית.

אכן, הפוסקים דנים מאיזה שלב חלה על הפרי קדושת שביעית (שאסור להפסידו ותופס

ט ראש השנה י' א' ובשנה הרביעית ובשנה החמישית, פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה, ופעמים שבחמישית ועדיין אסורה משום רבעו".

י ר"ש שביעית פ"ב מ"ז "וכיון דגלי קרא לערלה דבתר חנטה הוא הדין לענין שביעית".

יא תו"כ בהר פרשה א פ"א "ובשנה השביעית שבתון יהיה לארץ, מכאן אמרו בנות שוח שביעית שלהן שניה שהן עושות לשלש שנים", פירוש הגר"א "דאזלין בתר חנטה וכיון דחנטה דידיה היו בשביעית אף שנגמרו לאחר שביעית אסור".

יב ראש השנה יב, ב.

יג חזו"א ז, יב.

יד תוס' ר"ה יב, ב. ר"ש שביעית פ"ב מ"ז. ועוד.

טו לפי הריטב"א ר"ה יב, ב.

טז הלכות מעשר שני פ"א ה"ב. וכן הוא בשו"ע יו"ד קלה, קכה.

יז הלכות שמיטה פ"ד ה"ט וה"ג.

יח ר"י קורקוס. פני יהושע ר"ה חזו"א.

פנימיות ההלכה

השרש **חנט** מופיע בתנ"ך בשלשה ענינים^{כח}: חנטת הפרי; חנטת המת, בהקשר ליעקב אבינו ויוסף הצדיק; ושרש המלה חטה (הנו"ן נופלת והטי"ת דגושה) כמו בארמית "חנטיין"^{כט}. יש לציין שהגמרא נוקטת במושג חנטה גם לגבי תבואה^ל, דהיינו שיש חנטה של חטה.

הקשר בין חנטה לחטה שייך לענין החכמה: **חטה** = **כב** אתון דאורייתא ("אורייתא מחכמה נפקת"). וכן **חנטה** = **עב** (= **חסד** = **ד** פעמים **חי**, הערך הממוצע של כל אות), שם החכמה (הוי' במילוי יודי"ן, **יוד הי ויו הי**). הוזכר שבהדסים הולכים אחר חנטה, והנה ההדס הוא כנגד החכמה, **י** בשם הוי', כאשר הצדיקים בעלי מסירות הנפש נקראים הדסים, "והוא עומד בין ההדסים" אלו חנניה מישאל ועזריה^{לא}.

כאמור, חנטת פרי כתובה בתנ"ך רק בהקשר לתאנה. בשבעת המינים התאנה מכוונת כנגד הנצח (ענף ה**חסד** = **חנטה**), שמדתו הפנימית היא בטחון. **חנט** היינו **חן-ט**, **ט** היא אות **הטוב** ("טובה גניז בגויה"), וממילא **חנט** היינו **חן טוב**, אותיות **בטחון**.

הקשר המובהק לתאנה וחטה רומז לעץ הדעת טוב ורע: "אילן שאכל ממנו אדם הראשון... רבי יהודה אומר חטה היה שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן. רבי נחמיה אומר תאנה היה שבדבר שקלקלו בו

כח כמו שכותב הרד"ק בשרשים. אך לא מפרש את הקשר בין העינים השונים.

כט עזרא ו, ט; ז, כב.

ל מנחות סט, א.

לא סנהדרין צג, א.

נתקנו, שנאמר 'ויתפרו עלה תאנה' [וכן מפרש רש"י בפשוטו של מקרא שהוא התאנה]^{לב}. וכן השער של **חנט** הוא **חט** (והנו"ן נופלת כנ"ל) – היינו **החטא** הראשון של אדם הראשון.

מבואר שחטא אדם וחוה היה שלא המתינו לכניסת השבת שאז היו יכולים לאכול מפרי העץ בהיתר^{לג}. ויש לומר שהחטא היה שאכלו מן העץ כאשר היה לפני חנטה, כמו שאסור לאכול פירות שביעית לפני שיגיעו לעונת המעשרות (לשיטת הרמב"ם שחנטה היא עונת המעשרות) שאז הפרי נחשב ראוי למאכל ולזרוע ממנו. החטא היה ש"אכלו פגה", כלשון חז"ל בחטא דוד ובת שבע "אכלה פגה"^{לד} – פגה היינו התאנה בקטנותה (כאשר שלבי הבשלת התאנה מתאימים ל'הבשלת' האשה מהיותה תנוקת עד להיותה בוגרת^{לה}).

ועוד, אילו היו ממתנינים לשבת קדש היה גם הפרי בגדר קדש. נאסר לאכול את הפרי ביום חול בעודו חול, שאז הוא "טוב ורע", אך בהיותו קדש הוא הופך להיות "עץ הדעת טוב" וטוב לאכלו. וכן לגבי פירות שביעית: קדושת שביעית חלה על הפרי בהגיעו לחנטה, עונת המעשרות (כמו שנראה ברמב"ם) ואז אוכלים אותו בקדושת שביעית, "שבת הארץ".

לב סנהדרין ע, א"ב.

לג שפתי כהן על התורה ויקרא יט, כג. לקו"ת פרשת קדושים כט, א.

לד סנהדרין קז, א.

לה נדה מז, א במשנה "משל משלו חכמים באשה: פגה בוחל וצמל. פגה עודה תנוקת. בוחל אלו ימי נעוריה... צמל, כיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה". ובגמרא "פגה עודה תנוקת כדכתיב התאנה חנטה פגיה. בוחל אלו ימי הנעורים כדתנן התאנים משיבחו [המשנה במעשרות לגבי עונת המעשרות]".

אוצרות בחושך

למצרים היה חשך "וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹרֶךְ בְּמוֹשְׁבֵתָם". לפי חז"ל, ישראל נכנסו לבתי המצרים וראו את כל רכושם, וכך ביציאת מצרים לא יכלו המצרים להתחמק והשאילו את ממונם לישראל. במצרים, פאר העולם העתיק, יש לא רק כסף וזהב אלא גם חכמה אנושית גדולה, "חכמה בגוים תאמין"! אך מכת חשך ממחישה שכל אוצרות החכמה האנושית, גם הישגי הרוח והמדע המודרני עד היום, נתונים במסגרת של חושך ללא האור של התורה והאמונה. לנו, עם ישראל, יש אור בכל אשר נלך. כעת, תפקידנו הוא לשוטט (בזהירות) ברחבי החכמה האנושית, לדלות משם את האוצרות הגדולים ולהאיר אותם באור התורה.

[מבחר שיעורי התבוננות יא, מדע וגאולה]

הסיפור החסידי

הרבנית רבקה | ילד חלומי

הרבנית רבקה שניאורסון נולדה בשנת תקצ"ג או תקצ"ה, לאביה הרב אהרון אלכסנדרוב משקלוב ולאמה הרבנית חיה שרה אלכסנדרוב (מאוחר יותר - זסלבסקי), בתו של אדמו"ר האמצעי. בכ"ד אייר תקצ"ז נפטר אביה ר' אהרון אלכסנדרוב. בשנת תר"ג נישאה אמה לר' אהרון זסלבסקי בן הרבנית פריידא שגידל אותה ואת אחותה בשלוש השנים הבאות. בשנת תר"ה חלתה אמה מאד, ולאחר מחלה ממושכת נפטרה בי' אדר תר"ו. ארבע שנים לאחר מכן, בי"א בניסן תר"י, נערכה חתונת אדמו"ר המהר"ש והרבנית רבקה. כרבנית הייתה דמות משמעותית בחסידות, וניהלה עניינים רבים בחצר חמיה, בעלה ובנה. היא נודעה כבעלת שמועה, ואספה משחר ילדותה סיפורים שונים, ברובם על אדמו"רי ליובאוויטש. סיפורים אלו סיפרה לנכדה הרבי הריי"צ, והם היוו חלק חשוב ממשנתו ומספריו. בט' שבט תרע"ד, לפנות ערב, החלה לדבר ולספר רבות אודות חותנה אדמו"ר הצמח צדק ובעלה אדמו"ר המהר"ש. בבוקר י' שבט, ביקשה מהרבי הריי"צ את הסיפור, קראה קריאת שמע והתפללה תפילת שמונה עשרה, לאחר מכן הניחה את ידיה על ראש הרבי ואמרה "יישר כח פאר די [=על ה]טרה". הרבי ניגש להניח את הסיפור על מקומו, וכשחזר ראה שנפטרה. את המאמר המפורסם "באתי לגני" כתב נכדה הרבי הריי"צ על מנת לאומרו ביום היארציית שלה, י' שבט, שהיה בהמשך גם ליום הסתלקותו. על בסיס מאמר זה אמר הרבי את סדרת מאמרי "באתי לגני" מדי שנה בי' שבט.

סיימה: "סבא, ברך אותה" והאיש הזקן ברכה. אמה ואדמו"ר האמצעי ענו אמון בקול רם, והרבנית התעוררה.

לאחר מכן סיפרה את חלומותיה לבעלה אדמו"ר המהר"ש, שאמר כי ברצונו שספר התורה יכתב על קלף מהודר מעורות שחוטים וכשרים. אדמו"ר הצמח צדק ציווה כי תחילת כתיבת ספר התורה תהיה בחשאי, בנוכחות אחיו [של המהר"ש] בלבד, ובחדרו של הצמח צדק.

[בדרך כלל, כשעושים מצוה גדולה, ראוי שיהיה מעין "פרסומי ניסא": בכל מצוה יש "נס", גילוי אור אלוקי שלמעלה מן הטבע, ונס יש לפרסם. אבל יש זכויות מיוחדות, הבאות ממקום גבוה, שנצרכת זהירות יתרה כדי להורידן למציאות בצורה מתוקנת. כך הבין הצמח צדק

כשנה לפני שנולד בנה הרבי הרש"ב, ביום י' בכסלו שנת תר"כ, חלמה הרבנית רבקה חלום. היא ראתה את אמה, מרת חיה שרה, ואת סבה, אדמו"ר האמצעי. אמה אמרה לה בפנים שמחות: "רבקה, את ובעלך כתבו ספר תורה", ואדמו"ר האמצעי הוסיף: "ויהיה לכם בן טוב, ועל שמי אל תשכחו". אמה הוסיפה: "רבקה, השומעת את מה שאבי אומר לך?" וכך הסתיים החלום.

לאחר תשעה ימים, בליל י"ט כסלו, חלמה זאת שוב. הפעם, בנוסף לאמה וסבה, הגיע אדם זקן. אמה אמרה לה: "רבקה, את ובעלך כתבו ספר תורה". אדמו"ר האמצעי אמר: "ויהיה לך בן טוב" והאיש הזקן אמר: "אמן, כן יאמר ה'". אמה

הגאולות, גם זו תתרחש בזכות הנשים הצדקניות. מסופר כי פעם אחת, כשהרבי מליובאוויטש נראה במצב רוח רציני, רצה אחד הנוכחים לשמח אותו ופתח בבדיחה יהודית ידועה: לעיירה בא דרשן, וסיפר לאיכרים הפשוטים על ביאת המשיח בקרוב ממש. כל כך פירט, הדגים והתלהב, עד שאיכר אחד רץ הביתה בסערה וקרא לאשתו למהר ולארזו את המזוודות. הרי משיח מגיע לכל המאוחר מחר, וכולנו נעבור לארץ ישראל! אשתו הקשיבה, אבל התלהבה פחות. רק עכשיו זרענו את תפוחי האדמה של העונה, ופתאום מעבר דירה? לארץ אחרת?! עדיף, היא אומרת, לבקש מהמשיח שישלח את הגויים לארץ ישראל, ואנחנו נשאר כאן. בלי גויים, ועם תפוחי אדמה...

את הסיפור הזה (או אחת מגרסאותיו), סיפר החסיד לרבי מתוך מחשבה שזה יבדר אותו. אך כשהרבי התחיל לשמוע באיזה סיפור מדובר, הוא הרציץ עוד יותר וסימן להפסיק מיד את הסיפור. כמובן שהחסיד הפסיק, והרבי המשיך בדרכו להתוועדות. באותה התוועדות הקדיש הרבי שיחה ארוכה לזכות נשים צדקניות, שדווקא בזכותן תבוא הגאולה.

בניגוד למסר העולה מהבדיחה, ההופכת את האשה לקלת דעת מהאיש, הרבי מדגיש את אמונתן התמימה והתקיפה של הנשים. החוש הפנימי של חודש הגאולה והלידה, החודש הנשי, הוא חוש האמונה. אמונה תקיפה כזו היא גדלות הדעת האמיתית, ואם ישנו מישהו הזקוק לדחיפה – הרי שאשתו היא שתניע אותו לצאת לקראת המשיח.

[גבי מצוה זו.]

ספר התורה נכתב, וכעבור פחות משנה מן החלום נולד בן לרבי והרבנית. הרך הנולד נקרא 'שלוש דובער' על שם שני סבין, רבי שלום שכנא ואדמו"ר האמצעי.

החלום המופלא הזה מדגיש את הקשר המיוחד של הרבי הרש"ב עם אבותיו הקדושים, וההוראה לכתוב ספר תורה מסמלת גם את תורתו הגדולה של הילד, שיכונה "הרמב"ם של תורת החסידות". מפתח החסידות, שעבר ממורנו הבעל שם טוב למגיד ממעזריטש, וממנו אל האדמו"ר הזקן, נמסר כעת אל הרבי הרש"ב. אך מדוע את הבשורה קיבלה דווקא אמו, ולא אביו הרבי?

בכל יהודי, ובפרט ברבי, טמון ניצוץ משיחי המחכה לגאולה. לידת רבי חדש, אפילו יותר מתורה והנהגה, היא לידה של משיח. במצרים נגאלנו בזכות מסירות הנפש של נשות ישראל, להנשא וללדת אפילו בזמן הגזרות, וכך גם בדורות שלאחר מכן, הן מתוות את הדרך לכל אחד ואחת: להוליד, ברוחניות ובגשמיות, את הגואל האחרון.

גאולת מצרים נמשלה ללידה, וגם חודש ניסן כולו, בו חל יום פטירתו של הרש"ב, הוא חודש של לידה. אמנם פטירה נראית הפוכה ללידה, אך כך אמר הרש"ב לפני פטירתו: "אני עולה לשמים אבל את הכתבים אני משאיר לכם". בכל פעם שאנו לומדים בכתביו, הוא למעשה נולד מחדש. גם לגבי תורת החסידות בכלל, אנו מחכים ללידתה של תורת משיח. ככל הלידות –

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

איך לישב ולסדר את המוחין?

בתורה כ"ד בליקוטי מוהר"ן - בסוגיא של סבי דבי אתונא - ישנו ביטוי החוזר על עצמו כמה פעמים שהכתר לעומת המוחין (חב"ד) הוא "המישב והמסדר". מה פירוש ביטויים אלה, "המישב והמסדר"? האם יש לדברי רבי נחמן אלו מקור קודם בספרי הקבלה והחסידות?

מענה:

הביטוי עצמו הינו ביטוי מקורי של רבי נחמן, אך כמובן שיש להסביר את הדברים ע"פ המבואר בקבלה וחסידות. בחסידות מובאים שלשה פירושים למילה כת. הראשון, כפשוטו - עטרה על הראש. השני - מלשון סיבוב ("כתרו את בנימין"). והפירוש השלישי, המובא גם שם בלקו"מ - עכבה-המתנה ("כתרו לי זעיר ואחור"). יצוין כי הרבי הרש"ב מאריך מאוד בביאור נושא זה וזהו אחד מהנושאים המרכזיים בהמשך תערו"ב שלו. בלקוטי מוהר"ן כתוב שהמוחין מטבעם לרדוף ולהשיג את אור

"דעת גניז בפומא". בכחה של הדעת-ישוב הדעת הגנוזה בפה, להשקיט גם את שטף הדבור הנובע מהמוחין [ולכן אדמו"ר האמצעי היה צריך לבטא את השקטת המוחין בפה באמירת "שא שא"].

יש לציין שלפעולת השקטת הכתר את המוחין קודם תהליך שלם של עליית העולמות (המתרחשת ביום השבת ובשנת השמיטה), המבוארת בכתבי האריז"ל וכאן מוסברת בשפתו של רבי נחמן, איך שכל מדרגה עולה ונכללת במדרגה שמעליה - המלכות עולה לנה"י, הנה"י לחג"ת, החג"ת לחב"ד וכו'. ראשית כל יש להוציא את המלכות מהקליפות, וזה ע"י מצוה בשמחה (ורמזו נפלא לדבר מצוה בשמחה בגי' מלכות), והיא מלבישה את הנה"י שמעליה. אחד כך הנה"י מלבישים את החג"ת - הידים, הברכה. החג"ת מלבישים את החב"ד והחב"ד מלבישים את הכתר, שמכה בהם ובכך "מישב ומסדר" את המוחין. עי"ש.

אין סוף, אבל אין ביכלתם להשיגו ולהכילו, אלא על ידי [כח הצמצום שבתוך] הכתר המישוב ומסדר אותם וזה ע"י המשכת האמונה שברישא דלא אתידע שבכתר למוחין. ביאור דומה ניתן למצוא ב'היום יום' של ד' אדר ב', שם מובא שבשעת אמירת חסידות היה אדמו"ר האמצעי אומר "שא שא", זאת למרות שמקום שרר שקט מופתי. והסביר זאת הרבי הרש"ב, באופן דומה למבואר כאן, שמטרת הרבי האמצעי היתה להשקיט את נביעת המוחין שלו.

בנוגע לכפילות הלשון "מישב ומסדר", אכן ישנן שתי בחינות בכח של הכתר לפעול על המוחין. הסדר שייך לספירת היסוד, תיקון הברית. כתוב באריז"ל שיסוד דעתיק מתלבש במצח דאריך - רעוא דרעוין. זה הכח המסדר את השכל, שבא מהכתר. "מישב" היינו ישוב הדעת - הבא מדעת דעתיק השורה באיורא ומתלבשת בפומא [פה] דאריך - כלשון הזהר

חול פאכילפה

הקרובים ופקד עליהם: "סעו לעיירה פלונית וחפשו את היהודי המתגורר בה, אצלו תלמדו מה שבקשתם לדעת". התלמידים לא שאלו שאלות מיותרות ויצאו לדרך. רגילים היו לעמד על פונת רבם הגדול בהמשך הדרך. לאחר מסע, הגיעה החבורה לעיירה המרוחקת וחפוש קצר הביא אותם לפתח ביתו של היהודי.

"במה אוכל לעזר לכם?", שאל היהודי המפתע. מראהו החיצוני לא העיד על שום דבר מיוחד. נראה יהודי פשוט ורגיל. "שום דבר מיוחד", ענו לו, "רק להתארח וללון בביתה. אל דאגה, הוצאות האכל עלינו". היהודי קבל את בקשתם והכניסם לביתו.

התלמידים, שכלם תלמידי חכמים מפלגים, עובדי ה' בכל לבם, התמקמו בחדר וצפו לשעת האכילה. לא עבר זמן רב, ושעת ארוחת הערב הגיעה. היהודי התישב ליד השלחן ואכל בשקיקה את מנת תפוחי האדמה המבשלים

שלום ילדים!

השבוע נכנסנו לחדש שבט, שמיד מזכיר לנו את טו בשבט ופרותיו המתוקים לחוה. אבל כבר בתחלתו, עוד לפני שנגיע לאמצעו של החדש, נפגש עם עניינים של אכל: בספרי הקבלה מובא פי לכל חדש בשנה יש חוש מיוחד, אחד מייב חושים הטבועים בנו, ובאותו החדש אנו מזמנים לפתח ולתקן את אותו חוש בתוכנו. החוש השקר לחדש שבט הוא חוש האכילה.

אתם בטח שואלים את עצמכם: איזה חוש צריך בשביל לאכל? אני מבין שבשביל לנגן יצירות מרפבות בכלי נגינה צריך חוש מוזיקלי ובשביל לפתח תרגיל סבוך בחשבון צריך חוש מתמטי. אבל איזה חוש צריך בשביל לאכל?

כדי דפאות פריא ומזקן

פעם אחת, לאחר זמן רב שהפצירו בו שילמד אותם מהי אכילה בקדשה, קרא מורנו הבעל שם טוב לתלמידיו

מקפים בשונאי ישראל שרוצים להרע לנו בכל דרך אפשרית, אבל מיהו האויב הערמומי ביותר? היצר הרע שבתוכנו. כדי להלחם בו ולגרשו, עלינו לעמוד במיטב פוחנו מולו. זו הפונה הכי פשוטה אותה נכון בשעת האכילה והיא שיכת לעולם העשייה.

כִּי' לְעֹלָם הַתְּהוֹמָה

מאותו יהודי למדנו כיצד אכילה קשורה עם מלחמה ביצר הרע, אבל מה עם היצר הטוב? מה עם החשק שלנו להתקרב לה' ולקיים את מצוותיו בהתלהבות? אחרי "סור מרע" יש להתקדם אל "עשה טוב", וגם לכך צריכים כח המגיע בעקבות אכילה בריאה ומזינה. איך אומרים? 'הצבא צועד על קבתו'.

נציר לעצמנו בשעת האכילה את פרוסת הלחם שאנו לועסים הופכת ללמוד מעמיק, לתפלה מעמק הלב או למעשה חסד שאעשה. הפרוסה מתפרקת והופכת בבטני לחמרים שהגוף שלי צורה, ומשם מעברים על ידי צנורות הדם אל כל אבר ואבר ומחיים אותם. ומה אני עושה עם אותה חיות? את רצון ה'. זוהי פונה בקומה גבוהה יותר והיא שיכת לעולם היצירה.

כִּי' לְעֹלָם הַתְּהוֹמָה

שתי המחשבות הראשונות המלוות את האכילה שלי הופכות את האכילה

שהגישה לו אשתו עד תמם. לאחר סיום הארוחה פנה האיש לחדרו ושקע בשנה עמקה. למחרת קם היהודי הכפרי ויצא לעבודתו, ממנה חזר רק בשעת ערב מאחרת. שוב התישב היהודי אל השלחן ואכל את מנת תפוחי האדמה הגדושה שהגישה לו אשתו, בדיוק כמו ביום הקודם. הדבר חזר על עצמו גם ביום השלישי, וכאן כבר עלתה תמיהה בקרב התלמידים: "מה הענין המיוחד פה? מה מבקש מורנו הבעל שם טוב ללמד אותנו מהיהודי?"

התלמידים אָזְרוּ אִמָּץ וּפָנוּ אֶל הַמָּאָרֶחַ: "וְלִמְדֵנוּ רַבֵּנוּ...". "רַבֵּנוּ? שׁוּם רַבֵּנוּ. אֲנִי יְהוּדִי פְּשׁוּט", עָנָה הַיְהוּדִי. אָבֵל הַתְּלִמִּידִים לֹא הִרְפוּ: "מִוְרָנוּ הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב שֶׁלַח אוֹתָנוּ לְכָאן, וּבְיָדָי לֹא לְחָנָם. סִפֵּר לָנוּ עַל מָה שְׁאָנוּ לֹא רוֹאִים...". "תִּרְאוּ", עָנָה הַיְהוּדִי, "אֲנִי בְּאֵמֶת אִישׁ פְּשׁוּט, אָבֵל יְהוּדִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת יְהוּדִי בְּרִיא וְחֻזָּק, וְזֶה מָה שְׁאָנִי חוֹשֵׁב בְּשַׁעַת אֲכִילַת תְּפוּחֵי הָאֲדָמָה שְׁלִי. וְכֵל כֵּךְ לָמָּה? כִּי אִם יָבֹא גוֹי אֲכֹרֵי וְיִרְצָה לְהִתְנַפֵּל אֵלַי, רַק בְּגִלְל הַיּוֹתֵי יְהוּדִי, שְׂיַדַע לוֹ שְׂיְהוּדִי יָכוֹל גַּם לְהִיּוֹת חֻזָּק וּלְהַשִּׁיב מָנָה אַחַת אֶפְיָם. אֲקִיָּם בּוֹ בְּהַדוּר אֶת הַדְּרֻכַת הַחֻכְמִים 'הֵבֵא לְהַרְגָּה הַשֶּׁפֶס לְהַרְגוּ', וְשֵׁם שְׁמִיִם לֹא יִחַלֵּל".

אז הנה לנו חוש באכילה. יהודי אוכל מתוך פונה לגבד על הגוי הרע. מיהו אותו גוי רע? נכון, גם היום אנו

הבסיס. מה עם הטעם שבאכל? אומרים ש"על טעם וריח אין להתנכח". למה? כי בטעמים יש מגוון סוגים, שונים ומגוונים. ילדים (ולא רק...) אוהבים מאכלים מתוקים ויש מי שאוהב דוקא מאכלים חריפים, יש מי שמעדיף אכל מלוח ויש מי שמתענג על כוס קפה שחור בטעם מריר.

מהיכן מגיע אלי התענוג הזה שבמאכל? זהו ניצוץ קטן מתענוג גדול הרבה יותר – התענוג מה'. בשבת קדש ובחגים יש מצווה להרבות במאכלים טעימים ומענגים. התענוג שבאכילה הופך להיות ענג שבת, והאכילה בלה קדש. בבית המקדש היו הכהנים אוכלים מבושר הקדש, ובאותה אכילה מענגת היו מכפרים על היהודי שהביא את הקרבן להקרבה.

ומה קורה ביום חול? השבת מברכת את ימי החול הבאים אחריה, כך שאנו יכולים 'למשך' את קדשת השבת לתוכם, לטעם שבת. זו פונת האכילה של עולם האצילות.

שנוזכה לחוש אכילה בקדשה ובטהרה!

שבת שלום ומברך!

ש?

הסתמית לבעלת משמעות. לא עוד אכילה לשם אכילה והשקטת הרעב, אלא לשם מטרה. למעשה, האכילה היא האמצעי, ועבודת ה' הבאה בעקבותיה היא המטרה. האם אכילה יכולה להיות גם מטרה בפני עצמה? קצת מפתיע, אבל הבטן שלי משמשת כ... מזבח בבית המקדש!

העולם שלנו דומה לערמת לכלוכים ענקית שבתוכה מסתתרים מטבעות זהב. כדי למצוא את המטבעות היקרים ולחשוף אותם, עלי לחטט בערמה ולהסיר את הלכלוך המכסה אותם. עבודה כזו היא "עבודת הברורים" – הפרדת החלק הטוב מהרע – והיא נעשית על גבי המזבח. אש המערכה שורפת את בשר הקרבן ומאבדת אותו, ובאותה שעה מעלה ממנו לה' ריח ניחוח. זו פעלה של הפרדה.

זו פונת אכילה השייכת לעולם הבריאה. אני זוכה לשמש מזבח, האכל שלי הוא הקרבן והאכילה הופכת למטרה קדושה.

תפארת דאכיל

רגע, נדמה לי שעד עכשו דברנו רק על האכל המזין. המאכל משתיק את הרעב ונותן לי כח בגוף, אבל זה רק

העיסוק במציאות התחתונה

המיוחדת של דורנו. לעתים חושבים שתורת החסידות היא ענין רוחני-דרגשי, העוסק בענינים שמימיים, אך אליבא דאמת החסידות מראשיתה עסוקה בעשיית "דירה בתחתונים" דווקא. הדבר מתחזק מדור לדור, עד שבדורנו שלנו עלינו להוריד את השכינה מהרקיע אל הארץ ממש, כפי שהגדיר הרבי מליובאוויטש את משימת-הדור במאמר הראשון שאמר עם הכתרתו (לפני 71 שנה, ב'י' שבט תשי"א).

המגמה הזו מתבטאת בשלל תחומים: עצם הנטיה של החסידות לעסוק דווקא ב"ידיעת החיוב" הוא מתוך רצון להנכיח את הקב"ה, להתייחס אליו במושגי עולמנו ולפנות אליו ישירות. גם הגדרת החסידות כתנועת בעלי-התשובה, שצברה תאוצה גדולה בדורנו, נותנת מקום נרחב ל'תורה של בעלי תשובה' שענינה חיבור אישי וישיר עם הקב"ה מהמקומות הנמוכים ביותר. בדור האחרון ממש, כפי שמלמד הרב גינזבורג, הדבר בא לידי ביטוי בהעתקה ויישום של המושגים הפנימיים ביותר בזירות החיצוניות-המציאותיות של חיי הנישואין ושל תיקון מלכות ישראל (מעבר מה'נמשל' האלוקי אל ה'משל' כפשוטו).

סביב הנושאים האלה – תורתם של בעלי התשובה, ידיעת החיוב וידיעת השלילה בחיי הנישואין ועבודות הבינוני והצדיק בזירה הפוליטית – סובבים המאמרים בחוברת השבוע.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

